Bedömning av enskilda avlopp

Vägledning för Miljö- och hälsoskyddsnämnder – sett ur ett användarperspektiv.

VA-i-tiden

Vatten och avlopp som håller över tiden

Arne Gunnarsson

Innehållsförteckning

Förord

Gällande lagstiftning avseende enskilda avlopp **sid 3**

Vänersborgs dom 2019-06-27 och EU-regler. **Sid 6**

Bygg- miljö och hälsoskyddsnämnderna **sid 8**

Demokrati och rättssäkerhet **sid 10**

Arbetsgången vid avloppsärende **sid 12**

Vite **sid 13**

Det sunda förnuftet **sid 14**

Den omvända bevisbördan **sid 15**

Rimlighetsavvägning **sid 17**

Villaträdgårdar **sid 18**

Verksamhetsområden **sid 19**

Den lilla människan **sid 20**

Hav och vattenmyndigheten **sid 21**

Lokalt kretslopp **sid 23**

Slamtömning **sid 27**

De kommunala reningsverken - en jämförelse **sid 28**

När lögn blir sanning. **sid 30**

Återkommande obligatorisk avloppskontroll **sid 32**

Beredskapsperspektivet **sid 33**

Betänkande och vädjan **sid 34**

Referenser

Förord

Miljö- och hälsoskyddsnämnderna har ansvaret för bedömning av enskilda avloppsanläggningars påverkan på miljö och människors hälsa inom kommunen. Som stöd för denna bedömning har man att dels utgå från gällande lagstiftning – dels från allmänna råd utgivna av Hav- och Vattenmyndigheten (HaV).
Råden från HaV har utformats efter att ha inhämtat synpunkter från olika andra myndigheter, från kommuner, från diverse fristående organisationer och från VA-branschen.
Enligt uppgifter från HaV finns det i Sverige c:a 700,000 enskilda avlopp. En stor brist i HaV:s rådgivning är att inga synpunkter inhämtats från denna stora grupp av användare. En anledning är att det inte funnits någon organisation, som försökt samla denna grupp och föra deras talan. Intresseföreningen ”VA-i-tiden” har bildats just för detta ändamål. Förestående vägledning kan ses som en sammanställning av de synpunkter, som vi skulle framfört, om vi från början betraktats som en tung remissinstans. Den skall också kunna användas som argumentationssammanställning av människor, som på olika sätt anser sig felbedömda och utsatta för myndighetsövergrepp. Vi rekommenderar således kommunernas Bygg – miljö och hälsoskyddsnämnder att ta del av vår vägledning.

Vi uppmanar också engagerade riksdagsledamöter att agera i frågan, liksom Miljödepartementet, som har det övergripande ansvaret.

Genom att Hav- och vattenmyndigheten vägrar beakta den naturliga rening, som sker genom växtlighetens näringsupptag runt omkring ett avlopp, så åsamkas fastighetsägarna på landsbygden kostnader om minst 18-20 miljarder, utan att detta medför någon förbättring för vare sig miljön eller människors hälsa.

Vårt viktigaste krav är således att myndigheterna - i normalfallet - förlitar sig på naturens eviga kretslopp, där människors näringsintag lokalt återförs till markens växtlighet och därigenom får sin rening utan kostnadskrävande, energikrävande och kemikaliekrävande teknik. Vi kräver också att den omvända bevisbördan inte skall användas mot enskilda fastighetsägare. Dessa är den svagare part som lagen normalt skall skydda. Bevisbördan för påstådda olägenheter måste ligga på miljönämnden.

Detta är ett levande dokument, som kan komma att revideras. Författare: Arne Gunnarsson. Dokumentet har granskats av samtliga styrelseledamöter i föreningen samt av särskilt tillfrågade sakkunniga.

Observera: I samband med kopiering/referens av materialet i detta dokument krävs källhänvisning till VA i tiden.

För VA–i-tiden 2020-02-17
Lars-Göran Carlsson, ordförande, Tom Hagström, Kent Leonardsson, Kent Andersson, Arne Gunnarsson, Michael Richter, Anders Segerberg, Rolf Almstedt.

Gällande lagstiftning avseende enskilda avlopp:

Den enklaste lagstiftningen för nämnderna att tillämpa är 12§ i förordningen om miljöfarlig verksamhet (FMH 1998:899):

”Det är förbjudet att i vattenområde släppa ut avloppsvatten från vattentoalett eller tätbebyggelse, om avloppsvattnet inte har genomgått längre gående rening än slamavskiljning.

Vad som sägs i första stycket gäller dock inte om det är uppenbart att sådant utsläpp kan göras utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön”.

Vad menas då med vattenområde? Ledning får hämtas från bestämmelsen i 11 kap. 4 § miljöbalken av vilken det framgår att med vattenområde avses ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd. I förarbetena (prop. 1997/98:45 del II s. 128) nämns som exempel sjöar, vattendrag, diken, kärr och konstgjorda vattensamlingar såsom regleringsdammar och bevattningsmagasin. En grusbacke är alltså inte ett vattenområde. Det finns avloppsinspektörer som vill hänvisa till denna paragraf och hävda att ”alla utsläpp skall betraktas som utsläpp till vattenområde” vilket således är fel. Notera också att förbudet inte är heltäckande. Utsläpp får göras ”om det är uppenbart att det kan göras utan risk”. Här kunde HaV gjort ett förtydligande exempel, men har avstått. T.ex. kunde man hänvisat till en studie som visar att små diken med kraftig växtlighet och lågt vattenflöde också renar avloppsvattnet.[1] Likaså är det mycket effektivt att låta vattnet – efter slamavskiljning och markbädd – mynna i ett alkärr eller annan typ av sumpmark som är frodigt bevuxen. När kommunala reningsverk använder metoden kallas det för ”efterpolering”. Denna princip att tillvarata naturens självrenande förmåga är vedertagen i svensk miljövård och används som grundläggande princip vid t.ex. skydd av vattentäkter och vid dagvattenrening. Sverige har också fört fram principen om självrening gentemot EU för att få undantag från krav på särskild kväverening för våra inlandsverk.

Många kommuner tror att en anläggning med bara slamavskiljning har direktkontakt med vattenområden genom att bortledning sker via rörledningar t.ex. täckdiken. Detta är dock fel. I det flesta fall sker bortledning via mark med hjälp av stenkistor eller öppna sommartorra diken. Även avlopp utan längre gående rening kan således ge god avskiljning av smittämnen och andra föroreningar och förhindra att olägenhet för miljön eller människors hälsa uppstår.

Paragrafen avser direktutsläpp från alla typer av avlopp. Den är tillämplig då avlopp har tät rörledning ut till vattenområde men enligt vår mening inte då avlopp har sitt utsläpp till mark. Vi kan acceptera att paragrafen tillämpas i tätbebyggda områden med klipphällar, sprickor i berggrund etc. och med tunt jordlager som inte kan förväntas ge skydd mot förorening av brunnar eller ytvatten.

Inte heller grundvatten räknas som vattenområde. Som skydd för grundvattnet – och övriga miljö- och hälsohänsyn – gäller i stället 9 kap. 7§ i Miljöbalken:

Avloppsvatten skall avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål skall lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras.

[1] Tidningsartikel: Diken fungerar lika bra som våtmarker. http://greppa.nu/arkiv/nyhetsarkiv/2019-05-24-diken-fungerar-lika-bra-som-vatmarker.html Artikeln bygger på en tjeckisk studie, sid 97 – 103. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0925857418301174

Denna paragraf har HaV valt att tolka som så, att avloppsvatten ”alltid” skall renas. Med rening menar HaV någon typ av särskilt teknisk anordning– varav den enklaste är en fördelningsbrunn med efterföljande fördelningsledningar lagda i ett spridarlager, som sprider vattnet till naturmark, s.k. infiltrationsbädd.
Det vanligaste utförandet av avloppsanläggningar på landsbygden torde vara slamavskiljningsbrunn med markbädd eller infiltration. Gamla anläggningar har ibland enklare infiltrationer t.ex. stenkista. Ett stort problem är att HaV vägrar att acceptera dessa typer av anläggningar, då man menar att de inte uppfyller ”dagens praxis” och alltså inte ger tillräcklig rening. Men äldre infiltrationer liksom stenkistan skall precis som modernare former av infiltrationer ses som ett spridnings- och perkolationsmagasin med stor yta mot omgivande mark. Reningen sker i den omgivande marken genom dess mikroorganismer, markpartiklar och näringsupptag via växternas rötter.

En vetenskaplig genomgång visar att markens renande förmåga är stor. Den viktigaste reningen sker i den omättade zonen (dvs. mark ovanför grundvattnet). Fortsatt rening sker dock även i den mättade zonen. Ett riktvärde är att efter ca 75 m genom marken är avloppsvattnet rent från smittämnen och merparten av sitt ursprungliga innehåll av fosfor och kväve. Om endast BDT (Bad-Disk-Tvätt) vatten tillförs anläggningen räcker det med 15-20 m mark för att uppnå fullgod rening.[2] Läs sammanfattning sid 5.

Trots att HaV finansierat rapporten, så vill de inte hänvisa till denna, då den strider mot all den rådgivning som myndigheten tidigare lämnat. Så även om ett enskilt avlopp ligger flera kilometer från såväl vattendrag som annan bebyggelse, så fortsätter kommunernas inspektörer att kräva minst rening via särskild infiltrationsbädd. Och naturligtvis skall detta gälla även för fritidshus, som bara används några veckor om året....

Flera större studier utförda i USA och Kanada under 90 talet, tyder på att fosforfastläggningen i mark kan vara ännu mer effektiv än vad som anges i retentionsrapporten.[3] Dessa studier har godtagits som bevis av Miljödomstolen i Vänersborg 2019-06-27.[4]

Vi har anledning att anta att HaV på ett otillbörligt sätt tagit intryck av VA-branschen som remissorgan. Naturlig rening och godkännande av befintliga anläggningar ger ingen nyförsäljning. Den totala summan för ombyggnader av det myndigheterna valt att klassa som ”ej godkända avlopp” handlar om c:a 18 - 20 miljarder.

Nyheter avseende råd och anvisningar från HaV publiceras i VA-guiden eller Avloppsguiden. Dessa har blivit viktiga forum för alla inom yrkesområdet och uppfattas ofta som en mer eller mindre officiella skrifter/referenser. Men dessa båda guider ägs till lika delar av de privata företagen Delta Webbyrå AB, Ecoloop och WRS AB.

Istället för att miljökontoren i landets 290 kommuner tar fram egna fördjupande sidor om små avlopp erbjuder VA-guiden AB tjänsten avloppsguiden.se. De kommuner som väljer att betala en årsavgift för att avloppsguiden.se ska finnas, får även tillgång till omvärldsbevakning och stöd för handläggare. Detta kan synas kostnadseffektivt. Problemet är att guiden är starkt beroende av annonsintäkter från olika leverantörer inom VA-området. Likaså kan dessa produkter visas upp på olika sammankomster som VA-guiden anordnar. Innehållet i Avloppsguiden smetas ut till en blandning av myndighetsråd och reklam från olika tillverkare på ett sätt som gagnar VA-branschen.

---

[2] Rapport av Peter Ridderstolpe WRS, Lars Hylander, SLU och Björn Eriksson VA-guiden 2018. https://vaguiden.se/wp-content/uploads/2017/11/RetentionimarkWRSVAG180507.pdf

[3] Scope Newsletter January 2006: https://phosphorusplatform.eu/images/download/ScopeNewsletter63.pdf

[4] Vänersborgs Tingsrätt, Mark o miljödomstolen, Mål nr. M 220-19. Dom 2019-06-27
file:///C:/Users/DELLKU~1/AppData/Local/Temp/Vänersborgs%20TR%20M%20220-19%20Dom%202019-06-27-2.pdf

Konferenser som anordnas är i regel endast öppna för de kommunala inspektörerna och kritiska röster från andra grupper är inte välkomna. Däremot får ofta olika tillverkare visa upp sina produkter i samband med sådana mässor och konferenser.

Även på det kommunala planet finns en kollegial sammanhållning. Att inspektörerna underkänner befintliga avlopp ger arbeten åt de lokala företagen i branschen på fastighetsägarnas bekostnad. Riv ut det befintliga – även om det fungerar helt perfekt – och bygg nytt.

Vill man vara konspiratorisk, så kan man säga att detta är ytterligare ett sätt för staten att överföra pengar från landsbygden och påskynda avfolkningen. Oavsett hur onödig en ombyggnad är, så ger den ändå 25 % moms till staten, (+ kommunal skatt) arbetsgivaravgifter, drivmedelsskatt på maskiner etc. Även förslaget om återkommande avloppskontroller ger pengar till staten. 700 000 avlopp som skall kontrolleras vart 7:e år ger c:a 100 miljoner årligen enbart i moms.

Låt oss återgå till paragrafen (9 kap. 7§ i Miljöbalken) och detaljstudera denna. Vad menas med ”så att olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppkommer”? Notera att man inte använder det i andra sammanhang vanliga ordet ”risk”. Hade man skrivit ”så att risk inte uppkommer, så hade det varit en betydligt hårdare formulering.

Risk finns för såväl människors hälsa och miljön i allt som människor företar sig. Om man kör bil i 5 km/tim så finns det ändå en risk att någon blir påkörd och skadad - och miljön påverkas. Men man blir inte åtalad – så länge ingen olycka sker. Om man däremot kör i 150 km/tim på en väg, som inte har hastighetsbegränsning, kan man ändå bli dömd för vårdslöshet och allmänfarlig framfart.

Att i diffusa termer underkänna ett avloppssystem baserat på ”risk för hälsa eller miljö” är därför inte seriöst. Skall man överhuvudtaget använda ordet risk, så måste det följas av en genomtänkt riskbedömning. Det är en väsentlig skillnad om risken bedöms ”mycket hög” eller ”försumbar”.

Vi vill också anknyta till 3§ i samma kapitel som säger: ”Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.”

Därför menar vi att skrivningen (9 kap. 7§ MB) avser utsläpp, som bevisligen har orsakat olägenheter – eller kommer att göra det om de får fortsätta. Allt annat vore med hänsyn till rättssäkerheten i samhället orimligt. Man skall inte kunna bli dömd för något som inte har orsakat någon olägenhet – och som inte heller kan förväntas orsaka någon sådan.

Vi har således ingen invändning mot lagens skrivning att avloppsvatten skall avledas eller renas där det bevisligen uppstått – eller förväntas uppstå – olägenheter för miljö eller hälsa.

Vänersborgs dom 2019-06-27, Mål nr. M220-19 och EU-regler.

Detta mål är – som vi uppfattat det – unikt såtillvida att utöver de traditionella lagtolkningarna utifrån Miljöbalken[5], så gör också rätten en tolkning utifrån EU – lagstiftning. Frågan är om ett mål avseende ett enskilt avlopp tidigare tolkats utifrån detta perspektiv - troligen har ingen överklagande tidigare krävt detta. Miljödomstolen har således återvisat ärendet till miljönämnd och länsstyrelse för omprövning och med tydliga anvisningar om vilka delar i EU-lagstiftningen som dessa underliggande myndigheter inte beaktat. Domskälen är omfattande men ytterst viktiga och vi återger därför nedan olika delar i kursiv stil, med våra egna kommentarer i normal rak stil

Domstolen skriver bl.a. *Genom att tillträda den europeiska unionen har Sverige lämnat över en del av sin suveränitet för att skapa en ny gemensam rättsordning. Denna rättsordning ska inte bara komma medlemsstaterna till godo utan också deras medborgare. Fysiska och juridiska personer inom EU kan direkt inför nationell domstol avkräva sin rättighet om personen upplever att dess rättigheter i EU-lagstiftningen inte tillgodoses eller tillämpas av medlemsstaten. Sveriges lagstiftande församling har, utan att något undantagande anges, bekräftat giltigheten av EU-direktiv som överordnad såväl miljöbalken som förvaltningslagstiftning.* (Vår understrykning)

Nationella domstolarna måste bortse från nationella lagar och andra bestämmelser när dessa inte är förenliga med unionsrätten.

Noteras bör att även underliggande rättsinstanser är skyldiga att följa EU:s regler – dvs. även miljönämnderna. Den enskilde skall kunna få sin rätt redan från början. Hur många orkar – som i det aktuella fallet – driva sin fråga i 9 år för att till sist få rätt? Sedan Miljödomstolen avkunnat sin dom har den klagande startat en process mot staten/kommunen för att få ersättning för nedlagda kostnader 348 000:-. Hur många har den ekonomiska möjligheten att driva sin fråga? Kommunerna måste göra rätt från början om vi skall få likhet inför lagen.

Domstolen skriver inledningsvis att miljönämnden inte har prövat ärendet utifrån lagen om egendomsskydd enligt Sveriges grundlag RF 2:15. *Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.*

Här har domstolen särskilt fastnat för att miljönämnden förbjudit den enskilde att använda sitt avlopp och dessutom utfärdat ett vite utan att visa att det ”krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen”. Den klagande har också hävdat den absoluta nyttjanderätten till sin mark, vilket bl.a. innebär att han har full rätt att släppa ut fosfor från sitt avlopp så länge fosforn stannar på hans egen mark och inte kränker någon annans rätt eller ”angelägna allmänna intressen”. I det aktuella fallet har han således visat att fosforn stannar inom 10 m från infiltrationen och avståndet till tomtgränsen är 20 m. (Man har ju faktiskt rätt att strö ut gödning innehållande såväl fosfor som kväve ovanpå sin mark – så varför inte under?) Han har vidare hävdat att miljönämnden i princip inte har någon rätt att kräva undersökningar på hans mark så länge han inte är misstänkt för något brott. Domstolen skriver således på annat ställe *Rättssäkerhet bygger på principer som oskuldspresumtionen, proportionalitetsprincipen, förutsebarhet och allas likhet inför lagen.* Man skall således förutsättas (presumeras) att vara oskyldig och det är myndigheten som skall bevisa motsatsen. Som vi uppfattar domen så gäller inte den omvända bevisbördan enligt Miljöbalken när denna ställs mot EU-lagstiftningen.

[5] Vänersborgs Tingsrätt, Mark o miljödomstolen, Mål nr. M 220-19. Dom 2019-06-27 file:///C:/Users/DELLKU~1/AppData/Local/Temp/Vänersborgs%20TR%20M%20220-19%20Dom%202019-06-27-2.pdf

I det aktuella fallet så hävdade miljönämnden att det fanns risk att förorena den närliggande Bratteforsån. För att hantera ett sådant ärende hänvisar domstolen till WATER FRAMEWORK DIRECTIVE (2000/60/EC) *Ett direktiv är en typ av bindande unionsakt som kan antas av Europeiska unionens institutioner. Ett direktiv är bindande för unionens medlemsstater med avseende på det resultat som de ska uppnå, men överlåter åt de nationella myndigheterna att bestämma tillvägagångssättet för genomförandet. I och med att alla medlemsstater har infört vattendirektivet i sina länders lagstiftning har de därmed förbundit sig att följa alla delar i direktivet och förevarande överklagat beslut ska därför omprövas.*

Kommunen har ej beräknat eller angivit de totalt dominerande påverkansfaktorerna såsom jordbruksövergödningen, skyddsåtgärdskostnader med kantzoner mot övergödning, omledning av täckdikning samt öppna diken, skogspåverkansfaktor, erosionsfaktorn med dess naturliga fosforurlakning, för fosforutläck till åvattnet, (redovisning av och med kostnadsanknytning utgör direktivkrav). Att detta krav inte har beaktats kan konstateras snabbt och enkelt och det är därmed uppenbart att beslutet är felaktigt och att kommunen måste göra om och göra rätt.

För att vara laglig ska åtgärden vara proportionerlig i förhållande till det eftersträvade syftet. Om en åtgärd går längre än vad som är nödvändigt för att tillgodose syftet står den i strid med EU-rätten och ska undanröjas.

Domstolen skriver att

1. *Kommunen har brustit i sin skyldighet av undersökning.* Det är således kommunen som skall undersöka om ån är drabbad av övergödning och om åtgärder behöver vidtas.

2. *Åtgärdskravets rimlighetsbedömning förutsätter dock att proportionalitetsprincipen även gäller för kommunens agerande vilket ej har beaktats. För att vara laglig ska åtgärden vara proportionerlig i förhållande till det eftersträvade syftet.* Om man således kommer fram till att åtgärder måste vidtas så skall dessa riktas mot sådant som är mest kostnads-effektivt i förhållande till miljönyttan. Utsläppen från ett enskilt avlopp är här en nullitet i förhållande till andra utsläpp! Kostnaderna för att ta bort 1 kg fosfor från ett enskilt avlopp är tusenfalt högre än kostnaden för att ta bort samma mängd från t.ex. jordbrukets utsläpp.

Vår samlade bedömning av domen:

1. Äganderätten och allt vad som följer därav måste respekteras

2. Den enskilde skall presumeras vara oskyldig till dess annat bevisats

3. Den omvända bevisbördan gäller inte. Det är miljönämnden som har bevisbördan.

4. Krav att minska övergödningseffekter från enskilda avlopp får ställas först när dessa åtgärder visat sig mest kostnadseffektiva enligt proportionalitetsprincipen.

5. Kommunerna kan komma att bli ersättningsskyldiga för krav mot enskilda vid domslut, som inte har stöd i EU-lagstiftningen.

Bygg- miljö och hälsoskyddsnämnderna:

Beroende på kommunens storlek, så finns olika sammansättning/sammanslagning av dessa nämnder. Oavsett vad nämnden kallas, så kan man konstatera att dessa nämnder har stor makt och behörighet att fatta beslut, som kan få förödande konsekvenser för boende i kommunen. Det kan handla om nya stora översiktsplaner men också om enskilda ärenden, som för nämnden kan te sig ”futtiga”, men som ändå kan spoliera den enskildes ekonomi och livsmiljö.

Nämnden skall utöva tillsyn av miljöskydd och hälsoskydd inom kommunen.
Som stöd för sin tillsyn har nämnden i regel en eller flera inspektörer med särskild utbildning för uppdraget. Nämndledamöterna är politiskt tillsatta och är i huvudsak lekmän. Det skall dock betonas att ansvaret för fattade beslut åvilar denna sammansättning av lekmän – inte på inspektörerna. Ansvaret för utredningar, inventeringar och även vissa beslut kan förvisso delegeras till enskild tjänsteman, men det är viktigt att alla nämndledamöterna inser sitt ansvar. Om de inte hade ett ansvar, så hade det inte heller kunnat delegeras.

Nämndens ansvar och arbetsuppgifter styrs ytterst av de lagar som Riksdagen beslutat om. Detta är grunden för vår demokrati. Riksdagsledamöterna kommer från olika delar av vårt land, har olika utbildning och erfarenhet och är därför den grupp, som fått förtroendet att stifta lagar. Gällande lagstiftning skall kunna fortleva även efter ett regeringsskifte utan alltför snabba omändringar och har således en bred förankring (t.ex. Miljöbalken1998:808). Sittande regering kan också ge ut ”lagar” som skall följas, men dessa kallas för förordningar (T.ex. Förordning om miljöfarlig verksamhet 1998:899).

Om vi går vidare så har också olika myndigheter rätt att ge ut ”lagar”, som då kallas för ”kungörelser” eller ”föreskrifter”. (Exempel SNF 1994:7 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse).

Så långt är allt gott och väl. Lagar är skrivna på ett enkelt och tämligen lättläst sätt, där syftet är att de som berörs av lagen också skall kunna förstå densamma. Således bör miljönämndens ledamöter ganska väl, med användande av erfarenhet och sunt förnuft, kunna tolka och följa gällande lagar.

Men nu kommer problemet. Myndigheterna ger också ut ”allmänna råd” till stöd för tolkning av lagen. Syftet skall egentligen vara att hjälpa de kommunala nämnderna att fatta beslut. I stället krånglar man till begreppen på ett sätt som kraftigt försvårar beslutsfattandet och nämnderna hamnar i händerna på de specialutbildade tjänstemännen. Tjänstemannaväldet breder ut sig. Detta är en pågående process från t.ex. Hav- och vattenmyndigheten, som efter sin uppstart 2011 ständigt försvårat lagtolkningen i ett försök att krångla till besluten och därigenom legitimera sin egen existens och arbeta för att kollegialt stärka och ge arbetsuppgifter till det ständigt ökande antalet tjänstemän inom yrkesområdet. Det största problemet med de allmänna råden är att de inte bygger på sakkunskap om hur små avlopp påverkar miljö och hälsa och vilka skyddsbehov, som är motiverade för att ge fullgott skydd och resurshushållning och vad som är praktiskt, ekonomiskt möjligt. Råden är helt enkelt felaktiga.

Här finns ett problem på gång. I utredningen "Vägar till hållbara vattentjänster" (SOU2018:34) så föreslår man ”*att Hav- och vattenmyndigheten får föreskriftsrätt när det gäller små avlopp"*.
Skulle det gå så illa, så blir dessa föreskrifter också lag som måste följas. Notera således att allt vad Hav-och vattenmyndigheten hittills gett ut, är bara allmänna råd som kan likställas med allmänna råd från någon annan källa.

Myndighetens brist på totalsyn över problemområdet, liksom sättet att övertolka beslut från riksdag och regering, gör att vi på det bestämdaste motsätter oss att de får denna rätt. Vi menar att Naturvårdverket ska ha all tillsyn av all avloppsverksamhet - små som stora.

Det är ytterst viktigt att nämnden lär sig skilja mellan vad som är av lag och vad som bara är allmänna råd. Här krävs att ledamöterna själv sätter sig in i reglerna. Tjänstemännen är kollegialt partiska och har dessutom själva i sin utbildning blivit itutade, att även de allmänna råden skall betraktas som mer eller mindre tvingande.

De allmänna råden, som HaV ger ut, är inget annat än just råd. Att bryta mot råd är inte straffbart. Men när nämnden/inspektören fattar ett beslut, som säger att ett visst råd skall följas, så upphöjs plötsligt rådet till att bli en straffsanktionerad föreskrift. Detta är inte heller demokratiskt. Lagstiftning i övrigt föregås av långa diskussioner med sakkunniga och olika remissorgan. Här får i stället en enskild tjänsteman rätt att bestämma när ett råd skall bli lag.

Demokrati och rättssäkerhet:

De kommunala nämnderna är politiskt tillsatta och fyller en viktig roll i vårt demokratiska system. De skall dels företräda staten gentemot kommuninvånarna och se till så att gällande lagar följs, men de skall också företräda medborgarna gentemot staten, så att inte orimliga tolkningar av lagen sker. Det måste påminnas om att nämndernas arvoden och löpande kostnader betalas av kommuninvånarna, vilket också bör ge dem viss rätt att ställa krav. Om medborgarna inte är nöjda med ledamöternas insatser, så har de vart fjärde år via allmänna val, möjlighet att avsätta ledamöter och tillsätta nya – en viktig demokratisk princip.

Om nämnderna abdikerar från sitt uppdrag och i stället låter tjänstemännen få makt och styra, så hamnar vi i ett rättsosäkert samhälle med tjänstemannavälde. Tjänstemännen skyddas av lagen om anställningsskydd (LAS) och medborgarna får ingen möjlighet till inflytande. Skall man avsätta någon fast anställd, så måste kommunen kunna visa att denne grovt åsidosatt sina plikter, något som är helt omöjligt så länge denne kan peka på att han/hon följer råden från t.ex. HaV.

Den kommunala miljönämnden kan på många sätt jämföras med våra tingsrätter, såtillvida att nämnden kan döma en enskild att utföra åtgärder för flera hundratusen kronor – eller t.ex. förbjuda honom att använda sin toalett. Vid tingsrätten är det den allmänne åklagaren, som argumenterar om varför en tilltalad skall dömas enligt någon lag. I miljönämnden är det den kommunala hälsoskyddsinspektören eller avloppsinspektören.

Det finns dock en stor skillnad. Ingen skulle komma på tanken att delegera rätten att fatta domslut till den allmänne åklagaren. Men miljö- och hälsoskyddsnämnderna skäms inte för att överlåta denna rätt på avloppsinspektören. Han/hon kan opåtalat kräva olika åtgärder, som den ”åtalade” måste följa - och dessutom utfärda hot om vite.

Jamen – man har ju möjlighet att överklaga. Javisst, men jämför det med om en åklagare skulle fått samma dubbla befogenhet - att både åklaga och utdöma domslut och släta över med ”man kan ju överklaga”. För övrigt så blir resultatet av ett överklagande bara ”vi förlitar oss på inspektörens bedömning, varför överklagandet avslås”. Detta är ett standardförfarande bland alla myndigheter. Antalet överklaganden har blivit så stort, att enda sättet för myndigheter att inte drunkna i arbete är att välja den enkla vägen - lägga ner utredningar eller avslå överklaganden. Återigen ett hot mot demokratin genom ökad rättsosäkerhet.

Nämnderna gör detta av ren bekvämlighet. De flesta är okunniga lekmän och tycker det är enklast att överlåta allt på inspektören – det är ju han/hon som kan lagen. Jaha – som om inte åklagaren skulle kunna lagen? De utsedda nämndemännen i en tingsrätt är också lekmän. Ärenden avgörs ofta av inspektören utan att den tilltalade får möjlighet att föra sin talan - man utgår oftast från generella bedömningar i stället för individuella. Tänk om bilprovningen skulle döma ut bilar som är äldre än 20 år eller saknar fungerande ventilation med motiveringen: ”Enligt min bedömning är alla sådana bilar trafikfarliga”.

Det bör i detta sammanhang påminnas om Kommunallagen Kap 6 § 38: *”Beslutanderätt får inte delegeras när det gäller ärenden som berör myndighetsutövning mot enskilda, om det är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt”*. Att få sin ekonomi spolierad på grunder, som är mycket tveksamma, måste anses vara ”av större vikt”. Men regler som är till för att skydda privatpersoner saknar tyngd vid myndighetsutövning.

Inte heller förvaltningslagen (2017:900) följs: I § 5 står att myndigheter skall vara sakliga och opartiska (men man lyssnar inte till fastighetsägarens sak). I § 6 står att man ska hjälpa enskilda, så att han/hon kan ta till vara sina intressen (det gör man inte). I § 38 står att felaktiga beslut skall ändras (gör man inte). Särskilt den senare paragrafen borde kunna tillämpas av nämnden när en tjänsteman via delegation fattat orimliga beslut.

Enligt Kap 7 § 7 sägs *" Om en nämnd med stöd av § 5 uppdrar åt anställd att besluta på nämndens vägnar, får nämnden ställa upp villkor, som innebär att brukaren av nämndens tjänster ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller yttra sig innan beslut fattas. Nämnden får också besluta att en anställd får fatta beslut endast om företrädaren för brukarna har tillstyrkt".* (D.v.s. parterna är överens)

Den enda delegering, som bör göras till en inspektör, är att få göra överenskommelser med sakägare, som själv inser att avloppet bör åtgärdas. Alla andra beslut bör fattas av nämnden.

Arbetsgången vid avloppsärende

Även när det gäller arbetsgången upplever fastighetsägaren en stor rättsosäkerhet. Inspektören synes ha fria händer och även subjektivt få avgöra hur mycket tid han/hon vill lägga på tillsynsuppgiften. När en befintlig anläggning dömts ut, så måste fastighetsägaren lämna in en ansökan om att göra en ny avloppsanläggning. Detta brukar vara till en fast avgift t.ex. 8000: - . Vissa kommuner har ett antal utbildade och godkända entreprenörer, som enbart behöver ringa inspektören och meddela att jobbet är uppstartat, och har sedan förtroendet att dokumentera arbetsgången via fotografier.
I andra kommuner vill inspektören åka ut och själv besiktiga varje delmoment – provgrop för bedömning av grundvattennivå, sedan montering av trekammarbrunn, infiltrationsbrunn fördelningsrör och infiltrationsbädd + ev. särskilda anordningar för förhöjt reningskrav. Detta till en kostnad av c:a 1000: -/timme. Vissa inspektörer åker alltid ut 2 stycken, vilket de tydligen har rätt till om de känner sig osäkra eller hotade. Således dubbla taxan. Här uppkommer ibland ett ytterligare problem. När entreprenören ringer och berättar att ”nu är provgropen grävd” så kan han få till svar ”jag hinner inte komma och titta förrän nästa dag” – eller ännu senare. Vilket får till följd att fastighetsägaren debiteras många extra timmar för en stillastående grävmaskin.

Och inte vågar vare sig fastighetsägaren eller entreprenören framföra synpunkter, med risk för att drabbas av repressalier. Fastighetsägaren är helt rättslös – inspektören kan alltid hänvisa till olika omständigheter som gör att ärendet tagit lång tid. I många fall är en fastighetsägare som söker nytt avlopp pressad av tidplan för byggande av sitt hus, vilket innebär att han/hon går med på vad som helst bara tillstånd beviljas. Att ifrågasätta eller överklaga kan innebära omöjliga förseningar i byggprocessen.

I det privata arbetslivet så är det arbetsgivaren – som inom lagstiftningens gränser – anger hur arbetet skall bedrivas. På det kommunala planet är det miljönämnderna – eller ytterst kommunstyrelsen, som bestämmer. Trots detta förekommer det att miljöinspektörer läxat upp nämndledamöter för att de haft synpunkter på inspektörens arbete. Vi vill framhålla att nämnden har både rätt och skyldighet att ange de yttre ramarna för inspektörernas arbete.

Kommunerna har enligt Miljöbalken rätt att ta betalt för sitt arbete. Vi vill dock mena att Miljöbalken huvudsakligen är skriven med tanke på företagen. Företag betalar endast statlig skatt – inte ens fastighetsskatten kommer kommunen till godo. När systemet nu är så uppbyggt, att det är kommunerna som skall sköta tillsyn enligt Miljöbalken, så kan det också tyckas rimligt att kommunerna får ta ut en avgift för sitt arbete. Men kommuninvånarna då – de som redan via sin kommunalskatt finansierar all kommunal verksamhet? Hur rimligt är det att de då skall betala avgifter för sådant som skall ingå i tjänstemännens arbete?

När det gäller renhållning säger Miljöbalken (27 kap, 5§) att avgiften skall bestämmas utifrån en självkostnadsprincip. Om renhållningen läggs ut på entreprenad så får inte avgiften vara högre än om kommunen själv utfört jobbet. Vidare får (bör?) avgiften tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering främjas.

Detta fungerar inte. Kommunerna går samman i olika regionala renhållningsbolag och avgiften ut till brukarna är väsentligt högre än hämtningskostnaderna. Vill någon själv ta hand om sitt avlopp eller söka dispens för glesare hämtning så krävs en prövningskostnad, som är nästan lika hög som den avgift brukaren vill slippa. Detta strider mot allt sunt, lokalt kretsloppstänkande.

Vite

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har rätt att utfärda ett vite för att förstärka sitt krav på åtgärder. Ofta anges kravet till 50 000 kronor. Möjligheten att ställa vite är viktigt för att kunna få en angelägen åtgärd genomförd. Samtidigt menar vi att ett sådant vite endast bör ställas, när det är uppenbart att en olägenhet har uppstått – eller kommer att uppstå - för människors hälsa eller miljön om inte åtgärden vidtas. Att ställa vite enbart för att visa sin maktposition är inte lämpligt. Vitesföreläggande bör aldrig få utfärdas av enskild tjänsteman.

En av våra medlemmar har nyligen fått det av nämnden ställda vitet på 70 000: - kronor utdömt av domstolen. Hans avlopp mynnar i en stenkista ute på betesmark - långt från vattendrag och annan bebyggelse. Ingen har visat att utsläppet ställer till skada för vare sig människor eller miljö. Han har enbart drivit sin rätt att försvara sig och argumentera inför domstolen, i tron att denna skulle vara mottaglig för sakargument. Tyvärr blev det inte så, utan som i alla andra sammanhang så ställer sig domstolarna på miljönämndernas sida – nästan aldrig på individens. Han förlorade således. Personen ställer sig nu med all rätt frågan: Vilka andra brott i samhället ger 70 000: - kronor i böter? Utdömt vite tillfaller för övrigt staten – inte kommunen.

Det är viktigt att nämnderna sätter sig in i hur systemet med vite fungerar. Det är nämnden som utfärdar ett vite, men det är en domstol/förvaltningsrätt, som dömer ut att vitet skall betalas. Det kan sedan på sedvanligt sätt drivas in av kronofogden om inte frivillig betalning sker.

Tyvärr är det ofta så, att nämnden tror att domstolen prövar om vitet är motiverat eller inte. Men så fungerar inte systemet. Domstolen/förvaltningsrätten prövar endast om vitet har fastställts i enlighet med lagstiftningen. Rätten prövar inte om personen i fråga orsakat miljö- eller hälsorisker. Denna prövning måste nämnden ha gjort på ett korrekt sätt. Rent praktisk kan man säga att det är nämnden som dömer en kommuninnevånare att ”böta”. Nämnden måste kunna se den drabbade i ögonen och motivera sitt beslut med sakargument.

Vad nämnden skall utgå från är den lagstiftning som riksdag och regering beslutat. Utifrån detta skall nämnden bedöma om en enskild VA-anläggning verkligen kan tänkas medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön. Först därefter kan man ställa krav på åtgärder och hota med vite. Att utfärda vite efter hur myndigheten tolkat allmänna råd från Hav- och vattenmyndigheten betraktar vi som ett övergrepp.

Det sunda förnuftet:

Som tidigare framhållits så är lagen skriven på ett jämförelsevis tydligt sätt för att kunna tolkas av de som berörs av lagen. Den förutsätter naturligtvis en viss erfarenhet och ett sunt förnuft. Man måste försöka tänka sig in i vad som är lagens syfte och inte försöka misstolka enskilda ord.

När någon i nämnden ser en katt och ropar "titta en katt", förutsätter alla att det också är en katt. Ingen begär att man skall kalla in en zoolog och att denne skall kunna styrka sin kompetens för att få uttala sig. Man förväntar sig inte att det skall tas DNA-prov för att fastställa att det verkligen är en katt. Man begär inte heller att provtagning och bedömning skall utföras i enlighet med diverse EU-förordningar och att provtagningsutrustningen skall vara CE-märkt, osv.

När nämnden skall bedöma om avloppet från en enskild fastighet, som ligger långt från andra hus och vattendrag, utgör en risk för hälsa och miljö, så måste nämnden kunna bedöma detta med samma självklara pondus och säga: Här finns ingen risk!

Om i stället nämnden/inspektören skall bedöma fallet (”katten”) utifrån Hav- och Vattenmyndighetens allmänna råd HVMFS 2016:17 [6] så blir beslutet otroligt komplicerat. Vi uppmanar alla nämndledamöter att läsa åtminstone delar av denna skrift. Hur kan ”allmänna råd” vara så detaljerade och omfattande? På vad sätt underlättar denna skrift nämndens arbete? Vårt hårda omdöme om denna skrift kan sammanfattas i två ord: ”Släng skiten”! Utgå från lagen och använd det sunda förnuftet. Detta skulle gagna miljövården och minska arbetsbelastningen på inspektörer, nämnder, länsstyrelser och förvaltningsrätter i form av minskat överklagande.

6 Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållsspillvatten
https://www.havochvatten.se/download/18.1d58828a15f50337fd4466c4/1509021275331/HVMFS-2016-17-ev.pdf

Den omvända bevisbördan:

2 kap. 1§ MB måste beaktas. *”Vid prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet gäller omvänd bevisbörda. Det innebär bland annat att det ankommer på den som söker tillstånd enligt miljöbalken att genom utredningar och/eller på annat sätt visa att verksamheten kan bedrivas på ett miljömässigt godtagbart sätt i förhållande till hänsynsreglerna. Det innebär dock inte att obegränsade krav kan ställas på den enskilde verksamhetsutövaren att tillhandahålla utredning i ett ärende om tillstånd till en avloppsanordning. Kostnaden, för de undersökningar som krävs, måste stå i rimlig proportion till den miljönytta som kan förväntas av undersökningarna”.*

Nämnden måste också ta hänsyn till ”Skälighetsprincipen” (2 kap. 7§ Miljöbalken): *”De krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som ställs på den enskilde eller verksamhetsutövaren får inte vara oskäliga. En avvägning ska göras mellan nytta och kostnader”*

Det normala när man gör en förbättring, är att man via beräkningar kan visa på nyttan (t.ex. beräkning av minskad mängd utsläppt fosfor). Vanligt är också att när man gjort en förbättring genom kontroll före och efter en åtgärd skall kunna uppvisa att förbättringen gett ett förväntat resultat. När det gäller enskilda avlopp görs varken beräkningar eller några kontroller av förbättringar. Den enskilde får aldrig veta om hans investering på kanske hundratusen kronor har resulterat i mindre föroreningar nedströms närmsta bäck. I stället för att kräva vissa produkter och visst förfarandesätt, så borde man fastställa vilka ämnen som skall avskiljas och vart dessa ämnen skall ta vägen efter rening. Likaså borde det vara självklart att kommuner kan visa för fastighetsägaren att behov av åtgärder faktiskt föreligger och att miljönyttan med en reningsåtgärd kan försvaras mot kostnader. Det är inte acceptabelt att som nu bara gissa att det kanske blir bättre. Det finns fastighetsägare, som uppvisat dricksvattenkvalitet i närliggande bäck, men ändå fått åtgärdskrav.

Med hänsyn till skälighetsprincipen, så kan man fråga sig om det enligt Miljöbalken överhuvudtaget är lagligt att ställa åtgärdskrav på en verksamhet, där det inte uppenbarligen förekommer olägenhet. De risker som är förenade med enskilda avlopp är små. Åtgärdskrav kan därför lätt bli överdrivna i förhållande till marginalkostnader för att minska risker. Grundprincipen bör vara att krav bara ska ställas där miljönytta kan försvaras mot rimliga kostnader. Kan inga olägenheter påvisas i befintlig anläggning så ska krav inte ställas.

Hav- och vattenmyndigheten bildades 2011 och bygger sina anvisningar på Miljöbalken, som antogs 1998. Denna lag skrevs med inriktning på företagens miljöpåverkan. Frågan är om lagstiftarens avsikt verkligen var, att enskilda människor skall tvingas att bevisa att deras naturliga avföring och urin inte orsakar olägenheter för hälsa eller miljö. Vågar man sätta sig på huk i skogen under svampplockning? Kan den som kissar i vattnet under simturen riskera böter för miljöbrott?

Den omvända bevisningen/bevisbördan är ovärdig ett demokratiskt samhälle. Den enskilde skall således kunna bevisa att han/hon inte bedriver någon verksamhet, som innebär fara för hälsa eller miljö – men utan att få reda på vad som avses. Den granskande myndigheten/inspektören behöver inte beskriva på vad sätt hälsan eller miljön riskerar att påverkas, utan har hela tiden rätt att säga: ”Jag godtar inte din argumentation eller dina bevis. Bevisa att du inte gjort något brottsligt!”

Normal rättstillämpning bygger på att lagen är till för att skydda en svagare part. Således är det polis, åklagare, tull, skattemyndighet etc. som har bevisbördan vid alla brottmål. Samma gäller vid civilmål. Lagen skall skydda arbetstagaren mot arbetsgivaren, hyresgästen mot hyresvärden etc. där de senare anses ha en starkare ställning.

Om Miljöbalken skrevs med sikte på storföretagen, kan dessa möjligen åläggas en bevisbörda. Men i relation, kommun respektive enskild fastighetsägare, så måste det vara kommunen som är den starkaste parten och således har bevisbördan för påstådda lagbrott. Den enskilde skall inte behöva bevisa sin oskuld. Jämför reglerna för brottmål!

Ett särskilt problem är när en fastighet har en godkänd anläggning, men p.g.a. ägarbyte eller bristande arkivering inte kan bevisa att anläggningen är godkänd. Kommunerna har också tappat massor av dokumentation i samband med övergång från pärmhantering/pappersarkivering till digitalisering. Samma gäller även vid haveri eller byte av datasystem. Det går inte att i efterhand se hur infiltrationen är gjord. Det förekommer därför att inspektörer underkänner avloppsanläggningar bara för att de inte finns upptagna i kommunens register.

En fastighetsägare har rätt att förvänta sig att ett tidigare godkännande gäller under rimlig tid. Att en tillsynsmyndighet har gett ut nya allmänna riktlinjer är inte tillräckligt för omprövning. Miljöbalkens 24 kap 3§ säger bl.a. att ett godkännande får omprövas om sökanden inlämnat felaktiga uppgifter eller om det uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse, som inte förutsågs när verksamheten eller åtgärden tillåts. Det måste då enl. vår uppfattning vara tillsynsmyndigheten, som skall visa vari en sådan olägenhet består.

Som vanligt tolkar myndigheterna lagen lite som de vill. Trots reglerna ovan så har Falu kommun infört tidsbegränsade tillstånd för enskilda avlopp med inkopplat WC.[7] Tillståndet gäller 10 år och skall sedan omprövas. På detta sätt garanterar man sig själv såväl arbetsuppgifter som intäkter utan att behöva visa på några olägenheter för miljö eller hälsa.

Här förekommer också helt motsatta uppfattningar om vad som är bra eller dåligt för miljön. Om det växer höga nässlor och kraftigt gräs kring ett enskilt avlopp, så uppfattas det av fastighets - ägare som ett bevis på att avloppet renas och att växtligheten tillgodogör sig näringsämnena. Avloppsinspektören kan däremot ta detta som ett bevis på att avloppet inte fungerar utan läcker fosfor och kväve till omgivningen och därför döma ut detsamma.

[7] Tidsbegränsade tillstånd. http://www.vattenavloppkretslopp.se/tidsbegransa-tillstand-ett-satt-att-sakra-uppfoljningen-av-sma-avlopp/

Rimlighetsavvägning:

Här gäller 7§ Miljöbalken: *”Särskild hänsyn skall tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder”*.

Havs- och vattenmyndigheten har valt att bortse från denna paragraf i sin rådgivning vilket är anmärkningsvärt då principen är grundläggande för allt miljöarbete. Miljö – och hälsoskyddsnämnden bör definitivt fundera över vad paragrafen innebär i det enskilda fallet.

Mycket av problembilden har kretsat kring utsläpp av fosfor från de enskilda avloppen. Enligt SOU2018:34 "Vägar till hållbara vattentjänster" sidan 87 så finns i Sverige 691 000 små avlopp med vattentoalett ansluten. Därtill finns cirka 145 000 fastigheter med enbart BDT-avlopp. Den samlade årliga belastningen från dessa små avlopp beräknas enligt denna skrift vara 295 ton fosfor och 3066 ton kväve. Om vi räknar på enbart de 691 000 med vattentoalett, så innebär detta ett årligt utsläpp på 0,43 kg fosfor och 4,4 kg kväve från vart och ett av dessa små avlopp. Detta beräkningssätt ger knappt hälften av det värde som SMED redovisar, vilket är 1 kg fosfor per avlopp och år beräknat på 2,4 personer och 65 % närvarograd.

På en åker lägger bönderna konstgödning - kanske 20 kg P och 200 kg N per ha - således c:a 20 - 30 ggr så mycket fosfor och kväve - mot vad som kommer från lantbrukarens enskilda avlopp. Är det då rimligt med stora kostnader för att ta bort näringsämnen, som i avloppssammanhang betraktas som en belastning, när de i jordbrukssammanhang betraktas som en nödvändighet? Ett rejält regn på en åker ger ofantligt mycket mer näringstillskott till en närliggande sjö än vad ett enskilt avlopp ger. I sammanhanget kan nämnas att kostnaden för att tillföra fosfor med handelsgödsel kostar c:a 20 kr kilot. Att ta bort motsvarande mängd i ett enskilt avlopp där myndigheten bestämt hög skyddsnivå (minst 90 % fosforrening över anläggning) kan enligt domen i Vänersborgs tingsrätt kosta 1 270 000:- kr/år.

Det är skrämmande hur olika fekalier och urin från djur resp. människor bedöms. Bilden nedan visar spridning av svämgödsel via gödseltank om 15 m3. Det som sprids är en koncentrerad blandning av avföring och urin och ger ett tjockt lager av ”gegga” på marken.

Villaträdgårdar. 125: - eller 125 000:- ??

Det är naturligtvis inte enbart jordbruket som använder konstgödning. Även villaägare använder en hel del för att få fina gräsmattor, trädgårdsland och rabatter. Bilden nedan visar 2 x 5 kg Algomin – ett gödningsämne som är vanligt i dessa sammanhang. Varje påse innehåller 3,5 hg Fosfor (7 %) och anges räcka till 150 m2. Påsarna motsvarar ungefär det årliga fosforutsläppet från en liten familj. Påsen kostar 125: - och anses värdefull för växtligheten. Att göra ett nytt avlopp med särskild rening för att ta bort samma mängd av den i HaV:s ögon så farliga fosforn kan kosta 125 000:-. Var finns förnuftet?

Verksamhetsområden.

I den s.k. Vattentjänstlagen (2006:412) åläggs kommunerna att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, ”om det behövs med hänsyn till människors hälsa eller miljön”. 20 – 30 fastigheter brukar anses som ”ett större sammanhang”. Här måste nämnden fundera över behovet just med hänsyn till hälsa och miljö. Är tomterna så stora (gles bebyggelse) att varje tomt klarar av både egen brunn och eget avlopp på fastigheten (eller via servitut på grannfastigheten), så finns det enligt vår mening ingen anledning att överväga införande av verksamhetsområde.

När det gäller mindre tomter – typ fritidshusområden – eller permanentbebyggelse ”typ villakvarter”, så kan såväl vattenförsörjning som avlopp vara ordnat via en – eller flera - separata gemensamhetsanläggningar. Kommunen har då att fundera över om denna lösning kan anses tillfredsställande eller inte.

Lagen är tveeggad. Den kan dels användas av enskilda fastigheter inom området, som t.ex. har dålig tillgång på eget vatten, och som därför kräver att kommunen drar fram vattenledning. Men den kan också användas av kommunen, som vill förtäta en befintlig bebyggelse, eller omvandla en fritidsbebyggelse till permanentbebyggelse. Kommunen vill därför ofta hävda att befintliga avlopp inte uppfyller kraven och att verksamhetsområde måste bildas.

Sjönära fritidshus-områden är naturligtvis attraktivt att omvandla till permanentbebyggelse, vilket ger ökad kommunalskatt. Det synes oss orimligt att enkla och jämförelsevis billiga fritidshus skall belastas med anslutningskostnader som är högre än fritidshusets värde. På detta sätt tvingar man bort människor från sina älskade stugor, på ett sätt som inte var lagens mening.
Vill kommunerna komma åt enskilda attraktiva fastigheter så skall kommunen använda sig av expropriationslagen – inte Miljöbalken.

Ett exempel av många på ett sådant fritidshusområde är ”Norr Mälarstrand” i Köpings kommun. Här vill kommunen med stöd av vattentjänstlagen tvinga stugägarna att betala en mer än 10 km lång överföringsledning in till reningsverket i Köping. Området är bergigt varför omfattande sprängningsarbete gör ledningen extra dyr. Kostnaderna uppskattas till c:a 500 000:- per fastighet, vilket naturligtvis är helt oacceptabelt för stugägarna. Men för kommunen är det en fördel att kunna erbjuda attraktiva tomter för ny sjönära permanentbebyggelse. Att det sedan är de tidigare stugägarna, som fått stå för kostnaderna, är inget som bekymrar kommunledningen. Naturligtvis skrivs inget sådant i officiella protokoll, men enligt en läcka har man sagt ”Det är bra att röra runt på Norr Mälarstrand. Området kan behöva avstyckas. De som bor där är ju så gamla, så de kommer i alla fall att sälja”.

Ett annat liknande exempel är Gårvik i Munkedals kommun, där ett 60-tal fritidshus skall tvångsanslutas i samband med exploatering av området. Uppgiven kostnad c:a 100 miljoner.

Beslut enligt vattentjänstlagen fattas av politiker i kommunfullmäktige och används ofta som ett sätt att gå förbi normal demokratisk ordning, då beslut i KF ej kan överklagas. Vi anser att beslut om anslutning till kommunalt verksamhetsområde enligt vattentjänstlagen § 6 måste kunna överklagas i sak, med prövning av om det föreligger fara för människors hälsa och miljö. En överklagan genom stämning av kommunen till mark-och miljödomstolen kan med nuvarande VA-lagstiftning först ske då fastighetsägaren får information från kommunen om var anslutningspunkten till fastigheten är placerad eller då fastighetsägaren får fakturan på anslutningsavgiften från kommunen.

Den lilla människan.

Även när det gäller ny bebyggelse, så menar vi att kraven på enskilda avloppslösningar skall vila på saklig grund och krav skall inte ställas, som inte är motiverade med hänsyn till fastighetens läge. Ändå är det stor skillnad mellan att ställa krav på nybebyggelse och befintlig bebyggelse. Den som bygger en ny villa för i dagsläget 4 – 5 miljoner eller mer, har förmodligen möjlighet att räkna in en VA-kostnad på flera hundra tusen för att få det kustnära läge som han önskar. Den, som ärvt en sjönära stuga av sina föräldrar eller byggt upp en stuga med egna händer för att hålla kostnaden nere, har ofta inte denna möjlighet. Det handlar ofta om äldre personer med begränsad pension och begränsade möjligheter att få lån. Skall de tvingas betala höga anslutningsavgifter bara för att kommunen vill komma åt marken? Skall de tvingas bort för att kommunen använder svepskäl som inte är relevanta för kommunens verkliga avsikt?

När det gäller befintlig bebyggelse i inlandet, så kan vi konstatera att många av dessa ligger långt från tätorter och har ett lågt marknadsvärde. Människor bor kvar trots dåliga inkomstmöjligheter och höga pendlingskostnader. Man trivs på landsbygden och föredrar landsbygdsmiljö och kanske en låg boendestandard. Den låga boendekostnaden med eget vatten, eget avlopp, kanske vedeldning gör att de kan bo kvar. Varför jaga bort dem från denna miljö? En miljö som ger dem möjligheter att bo kvar och klara vardagen även om inkomsterna skulle svikta en månad eller två? Dessutom med en livsstil med låg resursförbrukning, nödvändig för att globalt säkra mat, klimat och miljö.

Vad vi erfar så är det inte självklart att rättsskyddsförsäkringar gäller vid konflikt med myndigheter. Vill den enskilde ha juridisk hjälp, så får han/hon kanske skaffa det själv till en kostnad av ca 2000: - per/timme. Så inför hotet om vite på 50000: -, hot om användningsförbud av toaletten, samt vetskapen att i förlängningen kommer han/hon ändå tvingas att bekosta en ny anläggning, så får man antingen försöka lösa problemet – eller flytta.

Samtidigt som ingen hjälp finns att få för de drabbade, så förbehåller sig kommunerna rätten att skinna dem in på bara kroppen. Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund[8] anger t.ex. att utöver en timkostnad på 1280: - har man även rätt att debitera undersökningskostnader, rättegångskostnader, kostnad för anlitande av sakkunnig etc. Den sökande är dessutom skyldig att betala även om ett ärende avslås. Hur skall den lilla människan våga hävda sin rätt inför detta förtäckta hot? Vem vågar överklaga ett ärende?

Att ta betalt för myndighetsutövning anser vi rättsvidrigt och torde knappast vara förenligt med EU-rätt. Varför inte tipsa polis, tull, socialtjänst etc. om möjligheten – ingen tycks ju ändå bry sig. T.ex. hastighetskontroll 800: -, körkortskontroll inkl. nykterhetstest 1500: -, utredningsarbete 1200: -/tim. osv....

Detta är ett enormt övergrepp på människor som saknar möjlighet att få en rättvis prövning, trots att de inte orsakat några påvisbara olägenheter för vare sig hälsa eller miljö. Väldigt många människor på landet mår idag dåligt av kommunernas agerande. Många äldre som hela sitt liv tjänat samhället och följt lagen, upplever nu på ålderns höst att samhället betraktar dem som brottslingar! Vattentjänstlagen, som en gång skapades för att skydda människors hälsa, har med dagens uttolkning kommit att bli en exploateringslag, som skapat psykisk ohälsa för tiotusentals människor på landsbygden.

Det är också ett övergrepp på själva landsbygden när kommunerna benämner denna häxjakt som ”landsbygdsutveckling”. Landsbygdsutveckling är inte att bygga nya villaområden.

[8] Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund http://www.smohf.se/wp-content/uploads/2017/04/%C3%84rende-7-taxa-milj%C3%B6balken-2020.pdf

Hav- och vattenmyndigheten.

Myndighetens arbetsuppgifter styrs av en instruktion (Förordning 2011:619 med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten). Av instruktionen framgår att myndigheten skall arbeta för hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Den skall bl.a. verka för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna. Myndigheten skall ”samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålen ”Ingen övergödning”, ”Levande sjöar och vattendrag”, ”Hav i balans” samt ”Levande kust och skärgård”. De skall för detta ändamål samverka med Naturvårdsverket, Jordbruksverket m.fl. myndigheter. Naturvårdsverket har genom länsstyrelserna tillsynsansvar för de kommunala reningsverken och Jordbruksverket torde på samma sätt ha ansvar för jordbrukets påverkan på sjöar och vattendrag

Enligt 3 kap. 5§ i miljötillsynsförordningen (2011:13) skall HaV ge tillsynsvägledning i frågor om enskilda avlopp enligt 9 kap. Miljöbalken och om skydd av grundvatten.

Kanske är det denna kombination som gör att HaV saknar helikoptersyn över problemområdet. De skall enligt instruktionerna verka för de nog så viktiga miljökvalitetsmålen ”ingen övergödning”, ”levande sjöar” etc. men det enda verktyg de har att använda är ”enskilda avlopp”. Kanske är det därför man bedriver hetsjakt på dessa avlopp – även om deras påverkan är ringa. Som en av tjänstemännen på HaV uttryckte saken ”vi måste ju i alla fall göra något”. Hade HaV även haft ansvar för de kommunala avloppsverken och för jordbrukets påverkan, så hade säkert deras prioritering blivit helt annorlunda. Samma resultat om enskilda avlopp legat kvar under NV.

HaV tolkar 9 kap. 7 § som så, att avloppsvatten alltid skall renas och att lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar därför alltid skall utföras. Eftersom HaV inte har något förtroende för naturens egen rening, så ”kräver” man någon aktiv åtgärd. Lägsta åtgärdsnivån – dvs. ”golvet” för att ett avloppsvatten skall anses renat, är att utsläppet sker via slambrunn, fördelningsbrunn och fördelningsledningar ut i en särskilt konstruerad infiltrationsbädd. Det finns exempel där man inte godkänt att avloppet mynnat i en grusbacke, men när man sedan grävt upp gruset och lagt tillbaka i en särskild bädd, så har det godkänts. Om inspektören eller kommunen dessutom vill visa sig särskilt ambitiös och miljövänlig, vilket man ofta vill vara, så kräver man förhöjd reningsnivå med särskilda fosforfällor osv. Att detta krav i sin tur medför annan typ av miljöbelastning genom tillförande av kemikalier. Utvinning av dessa etc. lämnar man därhän.

Ett bärande skäl för särskilda åtgärder, synes vara att reningen på något sätt skall kunna kontrolleras. Detta kanske som en förberedelse till förslaget om återkommande avloppskontroll vart 7.e år. Ingen kan kontrollera var avloppsvattnet från en stenkista tar vägen. Så därför vill man ha en bädd med luftningsrör. Man skall kunna titta ner i fördelningsbrunnen och luftningsröret och se så där inte står vatten. För då skall man kunna anse att bädden är igensatt och inte längre fungerar och så kan man komma med nya krav.

Enligt flera sakkunniga är det dock inte nödvändigt med luftningsrör för att försörja bädden med syre. Är bädden lågbelastad och infiltrationsytan ligger nära marken räcker den syretillförsel som sker genom jordlagren. I befintliga bäddar säger sakkunskapen att så länge den hydrauliska förmågan finns (d.v.s. vattnet rinner genom bädden) så bör man utgå från att den biologiska funktionen är intakt. I dessa fall är förbättringskrav inte motiverade såtillvida inga uppenbara olägenheter förekommer (t.ex. förorenad brunn). Vid nyanläggning är det dock lämpligt att alltid ha luftningsrör. Dessa underlättar syreförsörjning, möjliggör kontroll av vattennivå i spridarlagret och möjliggör spolning av fördelningsrör om igensättning skulle uppkomma.

HaV skriver i ett brev: *”Det allmänna kravet i lagstiftningen på rening av avloppsvatten är en grundläggande försiktighetsåtgärd för att förebygga smittspridning, precis som man tvättar händer efter toalettbesök eller nyser i armvecket. Det finns i samtliga fall en risk för smittspridning även om den är svår att kvantifiera. En anledning till att det finns så lite statistik på hur många som blir sjuka av smitta från små avlopp är sannolikt att det handlar om ev. förorening av dricksvatten för enskild försörjning. Vattenkvaliteten i enskilda brunnar är vars och ens eget ansvar och det finns ingen anmälningsplikt enligt smittskyddslagen för ”vanlig magsjuka”. Även om det fanns en anmälningsplikt skulle det vara svårt att veta med säkerhet på vilket sätt personen i fråga blev smittad.”*

HaV likställer således de ”billiga” råden att tvätta händerna eller nysa i armvecket med rådet att bygga en särskild reningsanläggning för kanske 100 000:- eller mer. Vi vill som en parentes konstatera att vi inte känner till fall där människor blivit sjuka av sitt egna dricksvatten (även om det kanske förekommer). Däremot är det ju allmänt känt att hundratals människor blivit sjuka av kommunalt vatten och att det varje år går ut varningar i olika kommuner ”vattnet måste kokas före användning”. Som exempel drabbades 27 000 människor i Östersund av förorenat dricksvatten år 2010. Det finns otaliga sådana exempel.

Föreningen VA-i- tiden menar att Hav- och Vattenmyndigheten kraftigt övertolkat Miljöbalken och förordningen om miljöfarlig verksamhet. Detta genom att ställa onödiga eller onödigt högt ställda krav, som kostar fastighetsägaren stora pengar till liten miljönytta – eller till och med motsatsen. Vidare menar föreningen att HaV måste se marken som en viktig skyddsbarriär inte bara för att skydda vattentäkter men också ytvatten. Hav måste godta markens naturliga rening, som fungerat i tusentals år. Det duger inte att hänvisa till ”risk” i stället för att visa på verkliga hälsoproblem eller miljöproblem på grund av de enskilda avloppen. Denna övertolkning ingår inte i myndighetens uppdrag och kan endast beskrivas som ”ett kollektivt missbruk av tjänsteställning”.

Lokalt kretslopp

Förr i tiden användes torrklosetter för att ge människor möjlighet att uträtta sina behov. Såväl i städerna som på landsbygden fanns s.k. utedass. På landsbygden skötte varje familj sitt dass och när bajshögen nått en lagom grad av förmultning, så lade man ut denna på trädgårdslandet för att ta tillvara näringen i densamma. Urineringen gjordes i pottor och på morgonen tömdes dessa också på trädgårdslandet eller på vinbärsbuskarna. All avföring och urin betraktades som viktigt näringsämne för växtligheten, på samma sätt som gödsel från djuren och skulle därför tas tillvara. Det var relativt långt mellan husen och ev. luktproblem var ytterst avgränsade. När det blev modernt med WC, så ville landsbygdsborna också skaffa sig dessa moderniteter i takt med att man fick råd. Det var bekvämt att slippa gå ut i mörker och kyla för att uträtta sina behov. Däremot fortsatte man att plocka upp ”det tjocka” ur sina septitankar för att lägga på trädgårdsland. Detta fortsatte ända tills kommunen införde hämtningstvång via slambil. Även om ordet ”kretslopp” inte var uppfunnet, så var detta ett första steg i att förstöra kretsloppet.

Det finns dock människor som med hänvisning till Jordabalken vägrar låta kommunerna tömma septitankar och trekammarbrunnar. ”*Fast egendom är jord. Denna är indelad i fastigheter.... Till fastighet hör bl.a. naturlig gödsel”.* Avsikten är att man inte skall utarma jorden genom att bortföra gödsel och urin. Detta är ett nog så viktigt argument i den modernt konstlade kretsloppsdebatten. Argumentet har också stöd i regeringsformen (RF 2 kap 15 §), - en grundlagsstiftad förfoganderätt som anger att: ”ingen kan tvingas tåla att det allmänna inskränker användningen av mark utom då det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen”. Något angeläget allmänt intresse synes inte föreligga som kräver inskränkningar i nyttjandet av en fastighets naturliga gödsel.
Människor har i alla tider ätit och druckit ungefär samma mat. Bajs och urin har innehållit ungefär samma mängd fosfor. Att tömma pottan på vinbärsbuskarna ansågs aldrig farligt. Men när man av bekvämlighetsskäl började använda vatten för att transportera ut urinen – gjorde då vattnet hanteringen miljöfarlig? Blev den mera miljöfarlig för att man pga. lukt försökte dölja utloppet en bit ner i marken i en stenkista? När upphörde människors behov av att tömma tarm och blåsa, att vara en del av det naturliga kretsloppet? När blev urin och bajs från en familj så farligt att man måste ta till rigorösa säkerhetskrav för hanteringen? Blir människor sjuka när de byter blöjor på sina barn? Blir sjukvårdspersonal sjuka när de tvättar nerbajsade gamlingar? Måste det kosta 120000: - att få skita???

I städerna tömdes pottorna i de särskilda plåttunnorna, som stod under sitthålet på utedasset. Det var också vanligt i städerna att dassen ordnades högst upp på vinden, där en bättre luftomsättning ordnades via takfoten. Men eftersom många familjer använde samma dass, blev ändå luktproblemen stora. Hanteringen av tunnorna sköttes av särskilda renhållningsarbetare, som bar tunnorna till något hästdrivet eller motordrivet transportfordon. Ju mer urin som fanns i tunnorna, desto mer skvalpade det och ju större problem innebar hanteringen.
Det som på landsbygden ansågs som en tillgång, betraktades i städerna som ett problem, som måste bekämpas med gemensamma lösningar. Denna skillnad i grundsyn tycks fortfarande gälla, och eftersom städerna nu blivit norm, så skall städernas lösningar också gälla för landsbygden, hur fel de än må vara.

Det finns således två helt felaktiga tankar i myndigheternas hantering. Den första är att man betraktar fekalier och urin som ett miljöproblem, även på sådana platser där de i stället kan utgöra en tillgång. Den andra är tron på att gemensamma storskaliga lösningar är mera miljövänliga än enskilda.

Eftersom det nu blivit modernt att prata om miljö och kretslopp – vilket man inte gjorde på den tiden då sådant var det normala – så kan man i dag söka dispens från tillsynsmyndigheten för att ta hand om avloppsfraktioner från den egna fastigheten. (Således dispens för att få tillämpa Jordabalken). Detta innebär naturligtvis ansökningskostnader och man måste kunna visa att odlingsarealen är tillräckligt stor och att inköpet av konstgödning minskar i motsvarande grad.

Det underliga är att det är endast på mark för odling av egen mat, som man får lägga avloppsresterna för att ingå i kretsloppstänket. Att lägga på betesmark – så att kor och får, som äter av den ökade växtligheten kan inräknas i kretsloppet - gillas inte. Däremot får gärna kommunerna sprida avloppsresterna på åkermark, sedan man kompletterat med industrislam och försett blandningen med Revaq-certifikat för att visa att inblandningen av allvarliga miljögifter är ”kontrollerat”.

Naturligtvis får man inte heller lägga i skog. När det gäller att bli av med avloppsslam från våra reningsverk diskuteras alltid problemet att lägga på åkermark med hänsyn till riskerna med kemikalierester, metallföroreningar etc. Varför diskuterar man inte möjligheten till spridning i skogsmark? Att gödsla skog med avloppsslam är också kretslopp – skillnaden är bara att tiden för kretsloppet kanske är 100 år.

I Sverige har vi en långvarig tradition med kemisk rening för att rena avloppsvattnet från fosfor. De höga reningskraven på utgående fosforhalt till recipienten medför att användningen av fällningskemikalier är omfattande. Användningen av fällningskemikalier ger negativa effekter på miljön vid bl.a. tillverkning och transport och är dessutom förknippade med en betydande kostnadspost rörande kemikalieinköp och ökade slammängder. Olika metallsalter används här som fällningsmedel. Fällningskemikalierna i avloppsreningsverk är t.ex. aluminium- eller järnsalter. Saltet fäller ut löst fosfor i form av ett svårlösligt metallfosfat. Samtidigt fälls metallhydroxid ut som bildar geléartade flockar. Flockarna binder de utfällda metallfosfaterna samt en del övriga i vattnet lösta eller suspenderade ämnen.

Det innebär att inte bara löst fosfor utan även organiskt bunden fosfor reduceras. Fosforn blir hårt bundet till svårlösliga järn- och aluminiumföreningar. Detta innebär att fosforns kretslopp bryts, genom att växterna inte kan ta upp den hårt bundna fosfornäringen på samma sätt som vid biologisk fosforavskiljning.

De fosforfällor som VA industrin vill sälja till enskilda fastighetsägare med myndighetens understöd, binder fosfor till kalk. Fosforinnehållet i en uttjänt fosforfälla är dock så lågt att det kostar bonden mer än det smakar att sprida denna restprodukt på sin åker. Dessutom saknas alla andra växtnäringsämnen i filtret som odlaren behöver. Det sägs också att många av de fosforfällor som miljöinspektörer kräver på enskilda avlopp, medför snabbare igensättning av markbäddar, varför de måste göras om redan efter 15 – 20 år. Detta är inget leverantörerna informerar om. Vad vi kan finna så finns inga typgodkända system, som tar hänsyn till såväl fosforreduktion som ev. igensättning och omhändertagande av restprodukter. Fastighetsägarna skall hållas ansvarig, men är helt utlämnad till den ofta aggressiva företagsreklamen.

Kretsloppsambitionen när det gäller kommunala reningsverk är mest vackra ord. Man hämtar slammet från enskilda trekammarbrunnar och kör det till det kommunala reningsverket för att där försämras genom att blandas med industrislam av okänt innehåll. Trots Revaq-certifiering vill eller vågar, ofta inte bönderna använda slammet som jordförbättringsmedel. Enligt statistik från SCB läggs endast 34 % av den totala slammängden ut på jordbruksmark. 22 % läggs upp som täckmassor på gamla soptippar.[9] Kan någon förklara fördelen med dessa transportintensiva ”kretslopp” jämfört med egen anläggning? Får ens bönderna leda sitt avlopp till samma gödselbrunn, som djurens spillning går till?

[9] https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/utslapp/utslapp-till-vatten-och-slamproduktion--kommunala-reningsverk-skogsindustri-samt-viss-ovrig-industri/pong/statistiknyhet/utslapp-till-vatten-och-slamproduktion-2016/

I Norrland med långa transportsträckor förekommer det att slammet, som hämtats hos enskilda fastighetsägare körs ut och sprutas ut i slamlaguner i skogen. Men sådant får endast myndigheterna göra – inte enskilda. Googla på ”slamlaguner”. Enbart i Västernorrlands län finns ett 30-tal.

Aska från våra fjärrvärmeverk får spridas i skogsmark för att öka tillväxten – men inte avloppsslam. Man får inte heller sprida aska på mossar, för då får träden där ökad växtlighet och ”ett nytt naturtillstånd inträder” och så kan man ju inte göra. Så även om markägaren ser positivt på att träden växer bättre, så har myndigheterna en annan uppfattning. Hela norra Sveriges inland betraktas för övrigt som näringsfattigt och sjöarna beskrivs som oligotrofa. Men HaVs allmänna råd tar ingen hänsyn till detta.

Även vattnets kretslopp synes föga logiskt. Det är brist på grundvatten. I stället hämtas vatten från sjöar och renas för att uppnå dricksvattenkvalitet. Men det är endast någon ynklig procent av det renade vattnet som dricks. (Enligt Mälarenergi är fördelningen 40 % bad, dusch; 28 % hemmet; 20 % toaletten; 6 % bil, trädgård; 5,5 % matlagning; 0,5 % dryck).
Efter användning skall det åter renas. Snålspolande toaletter ses som en dellösning, men här uppkommer risk för stopp i avloppet ifall vattenflödet blir för litet. Malmö m.fl. kommuner i Skåne hämtar sitt vatten från sjön Bolmen i Småland genom en tunnel som kostat miljardbelopp, Varje fastighetsägare som själv löser såväl sitt vattenbehov genom egen brunn – liksom avloppsproblemet genom egen anläggning - måste anses som en besparing för samhället. Detta bör uppmuntras och inte motarbetas. Även i städer och samhällen behöver det tas fram nya sätt för människor att få uträtta sina behov, så att vårt dricksvatten inte förstörs i onödan.

Slamtömning:

En åker kan stå helt naken på våren, men genom kvävets kretslopp kan där ”som genom ett trollslag” stå meterhög gröda på hösten. Låter man växtligheten vissna och brytas ner av bakterier så återgår på ett liknande trollslag växtligheten till luften. Men man kan också välja att skörda när växtligheten är som störst. På samma sätt fungerar en slamavskiljningsbrunn. Låter man bakterierna göra sitt jobb, så blir det väldigt lite kvar i brunnen. Av någon outgrundlig anledning har dock kommunen valt att ”skörda” när volymen är som störst. Detta trots att det är en onödig kostnad för fastighetsägaren och det innebär ett avsättningsproblem för kommunen.

Slamvolymen i brunnen är summan av det slam som sjunkit till botten och flytslammet på ytan. Flytslambildningen beror på livlig gasbildningsutveckling i bottenslammet och i vattenfasen mellan botten och ytslam, varifrån slampartiklar kan följa med gasblåsor mot ytan. Flytslammet fungerar här som ett tätt lock uppe på vattenfasen ovan bottenslammet.

Slamavskiljarens huvuduppgift är att genom långsam genomströmning få oorganiska partiklar att sedimentera på botten, men genom s.k. mineralisering bryts även det organiska slammet ner. Slamvolymen per användare ökar i ungefär 2 år. Efter detta stabiliseras slamvolymen och ökar därefter endast marginellt. Nedbrytningen av slammet synes vara beroende av såväl aeroba som anaeroba processer. Kan man få rätt förhållande mellan uppehållstid och bakterieflora så kan tiden mellan tömningarna utökas väsentligt.

Idag ålägger de flesta kommuner hushållen att tömma slamavskiljaren en gång per år. Brunnarna töms oavsett om det behövs eller ej. De töms året runt, i varmt väder såväl som i kyla. Arbetet är oftast utlagt på entreprenad och det är slamsugningsfirman som rapporterar till kommunen att brunnen är tömd och större kunskaper än så krävs inte. I slamavskiljaren så är de biologiska aktiviteterna tröga i starten och avstannar efter brunnens tömning.

Om fastighetsägaren lyfter på locket till slambrunnen, så blir den förståeliga reaktionen: ”Herregud – den är ju full”. Men den är inte full – och den blir inte full om den fungerar som den skall.

När brunnen töms avslutar man den reningsprocess som pågår i brunnen, som då får starta om en ny process. Nu med det nya avloppsvattnet som fylls på i den tömda brunnen. En reningsprocess som denna tar lång tid innan den blir effektiv. Undersökningar visar att det tar lång tid att etablera en effektiv, anaerob process, kanske ett par år.[10] Man har således slagit ut slambrunnens funktion. Den ursprungliga biologiska balansen, är inte helt återställd förrän efter kanske 5 års användande.

Har det gjorts omedvetet eller i brist på den kunskap, som gått i graven med gångna generationer? Trekammarbrunnen har i stället blivit till ett förvaringskärl för fekalier genom de obligatoriska tömningarna, vilket såklart gynnat ekonomin för de som hanterar detta. Har kommunerna anlitat renhållningsbolag så gäller det att se till så dessa har full sysselsättning antingen det behövs eller ej och utan hänsyn till brunnens temperaturberoende (köldschock i tom brunn på vintern).

För att inte helt beröva brunnen dess viktiga bakterieflora och för att minska transportvolymen, så är många slamhämtningsbilar utrustade med ett filtreringssystem för att återspola det avslammade vattnet. Men för att göra metoden så effektiv som möjligt så tillsätter man flockningsmedlet polyakrylamid, som även innehåller fri akrylamid. Det är giftigt, sätter igen infiltrationer och tar troligen död på bakterierna i slamavskiljaren. Polyakrylamid gjorde sig känt under namnet Rhoca Gil vid bygget av Hallandsåsen.[11]

---

[10] Philip H., Maunoir S., Rambaud A. Philippi L. S., Septic tank sludges. Accumlation rate and biochemical characteristics, Water Science and Technology Design and Operation of Small Wastewater Treatment Plants Procceedings of the 2nd International Conference on Design and Operation of Small Wastewater Treatment Plants Jun 28-30 1993 v 28 n 10 1993 Trondheim p 57-64, OBS. Ej sökbar på nätet.

[11] Vänersborgs Tingsrätt, Mark o miljödomstolen, Mål nr. M 220-19. Läs sid. 17-23. Dom 2019-06-27

En förlängning av tömningsintervallet skulle ha positiva effekter för slammets mineralisering, dvs. nedbrytning. Detta i sin tur gör det lättare att ta hand om den lilla mängd slam, som till sist återstår för slutlig deponering. Detta skulle bespara brunnsägarna utgiften för tömningen och de kommunala reningsverken skulle få ta emot mindre och ett mer stabilt slam. I Frankrike uppges tömningsintervallet vara upp till 5 år.

Forskning, liksom praktisk erfarenhet, visar att det går att minska slammängden upp till 90 %. Perioden mellan slamtömning skulle kunna ökas till 15-20 år om allt utformas optimalt.[12] Detta skulle innebära en besparing för både ägare, reningsverk och miljö. Praktiska exempel visar dock att det kan behövas en viss årlig tillsyn för att förhindra slamflykt. Konsekvenserna av en bristande tillsyn drabbar endast fastighetsägaren genom igensatt infiltration och ”stopp i avloppet”. Det innebär aldrig ökad påverkan på närmsta vattendrag. Denna tillsyn är enkel och kostnadsfri i jämförelse med de tekniska lösningar som marknaden erbjuder.
Trekammarsytem är bra för att det skiljer av partiklar bättre än tvåkammar- och en enkammar-system, men det går fortfarande inte att säga hur länge en efterföljande infiltration fungerar. Livslängden på en infiltration kan vara lika lång oberoende av vilken typ av slamavskiljare man har.

Vår uppfattning är att det vid nyanläggning är bättre att satsa på stora slamavskiljningsbrunnar (3 – 5 kbm) där slammet får en lång uppehållstid, hellre än små brunnar som kräver tätare tömning.

Den gamla kunskapen sade att man skulle kasta i en död höna, griskulting eller hästgödsel i slamavskiljaren för att få fart på nedbrytningen. Detta fungerar av praktiska skäl inte längre. Det uppges däremot att ”rätt bakteriekulturer” finns att köpa.

I stället för dessa onödiga tömningar borde Hav-och vattenmyndigheten stimulera forskning och utveckling på området samt ta fram allmänna råd hur en slambrunn skall skötas – för att få så långa tömningsintervaller som möjligt. Motivet är således att minska miljöbelastningen (transporter), minska belastningen på reningsverken, då externslam ofta ställer till driftproblem, samt spara pengar för både enskilda och samhället. Frågor som bör studeras/beskrivas är: Grundläggande processer liksom utformning och dimensionering för säker och hög mineralisering i slamavskiljaren samt behov av ny standard med teknik för behovsanpassade tömningsintervaller i befintliga system.

Miljödomstolen i Vänersborg har påtalat vikten av egendomsskydd enligt RF 2:15. Denna bör kunna åberopas även av den som motsätter sig den obligatoriska slamtömningen och vill sköta detta själv. Vi kan inte finna att slamtömning ute på landsbygden ”tillgodoser angelägna allmänna intressen”.

---

file:///C:/Users/DELLKU~1/AppData/Local/Temp/Vänersborgs%20TR%20M%20220-19%20Dom%202019-06-27-2.pdf

[12] Philip H., Maunoir S., Rambaud A. Philippi L. S., Septic tank sludges. Accumlation rate and biochemical characteristics, Water Science and Technology Design and Operation of Small Wastewater Treatment Plants Procceedings of the 2nd International Conference on Design and Operation of Small Wastewater Treatment Plants Jun 28-30 1993 v 28 n 10 1993 Trondheim p 57-64, ISSN 0273-1223. Ej sökbar på nätet.

De kommunala reningsverken - en jämförelse.

De flesta människor i Sverige bor i städer och samhällen, som är anslutna till kommunalt vatten och kommunalt avlopp. Hur många som bor på ren landsbygd är svårt att ange, men låt oss utgå från myndigheternas egna uppgifter att det finns c:a 700 000 enskilda avlopp i Sverige med ansluten vattentoalett. Många av dessa är fritidshus (223 000) och har en mycket begränsad användning. Många står öde och används inte alls, men ingår ändå i statistiken. Maximalt kan man – enligt vår mening - räkna 1,5 användare per avlopp. Det skulle innebära att ca 1 miljon människor dagligen är beroende av sitt enskilda avlopp. Vi är 10 miljoner människor i Sverige.

Om vi antar att alla människor äter, kissar, bajsar och tvättar lika mycket, så borde således 90 % av miljöföroreningarna komma från städer och samhällen och endast 10 % från dem som har enskilt avlopp.

Här kompliceras bilden av att man har olika reningssystem och olika förtroende för desamma. Hur stor del av utsläppen från reningsverken når recipienterna? Hur stor del gör det från de enskilda avloppen?

Om man således skulle tro att reningsverken tar bort all fosfor och de enskilda avloppen inget alls, så kan man komma fram till att det är de enskilda avloppen som (utöver jordbruk m.m.) står för all övergödning orsakat av människornas toaletter och tvättmaskiner. Och tror man vise versa så blir det tvärt om.

Fosfor är inget gift, utan är livsviktigt för kroppen. Det rekommenderade dagliga intaget enligt livsmedelsverket för en vuxen person är 6-800 mg fosfor, och de flesta av oss kommer upp i den mängden. Snittintaget för vuxna anses vara 1 242 mg för kvinnor – och 1 541 för män. Dos överstigande 3000 mg anses som skadligt. Ca 70 procent av den fosfor som normalt finns i maten absorberas av kroppen och är olika beroende på produkt.
Enligt en utredning av Peter Ridderstolpe och Håkan Jönsson 2011, så är fosforutsläppet från en fastighet med enskilt avlopp ca 1 kg per år, beräknat för ett genomsnittshushåll med wc, 2,4 personer och 65 % hemmavaro. Varje person ”bidrar” således med 0,42 kg fosfor per år oavsett om man är inkopplad till ett kommunalt nät eller har ett enskilt avlopp. Detta stämmer ganska väl med uppgifterna om dagligt intag enl. ovan.

Det är svårt att jämföra enskilda avlopp med kommunala. Fosforinnehållet från ett kommunalt avlopp får inte överstiga 0,5 mg/l. Normalt kommer man aldrig under 0,2 mg/l. Halten i en frisk sjö brukar ligga på 0,02 – 0,04 mg/l, så helt klart ökar kommunernas avloppsverk den normala fosforhalten. Fosforhalten i reningsverkets utgående vatten är således c:a 10 ggr högre än den recipient som tar emot ”det renade” vattnet. Beakta att de kommunala gränsvärdena är ett medelvärde som inte får överstigas månadsvis, kvartalsvis eller på årsbasis. Vilket kan innebära stundtals betydligt högre utsläppsvärden och punktbelastning. Notera att det är den totala mängden växttillgänglig näring i en recipient som är det viktiga, inte vilken halt som släpps ut.

Att bedöma ett avloppsverks reningsgrad utifrån utgående resthalter är helt fel. I princip kan man ju ta in vatten ”uppströms” och späda ut avloppsvattnet tills man når godkänt värde och sedan släppa ut vattnet igen i vattendraget. Föroreningen av vattendraget blir lika stor som om utsläppet vore helt orenat. Om sådan avsiktlig utspädning förekommer vet vi inte. Däremot är det känt att i många äldre avloppssystem så leds dagvattnet in i avloppsnätet och därigenom får man en utspädning. Tillsammans med inläckage, etc. så späds avloppen från hushållen på sin väg till reningsverket normalt ut ca 2 ggr. Detta jämfört med producerad mängd vatten från vattenverken. På samma sätt som det kan gå dagvatten in i avloppsledningarna så kan det förekomma att det kopplats avloppsvatten till dagvattenledningarna. Det är än allvarligare eftersom dagvattnet i regel

mynnar helt orenat i närmsta vattendrag. Den allmänna inställningen tycks vara att dagvatten är detsamma som oförorenat regnvatten. Att regnvattnet dragit med sig alla föroreningar, kvävenedfall, byggdamm, tungmetaller etc. från kvadratkilometerstora hårdgjorda tak- och asfaltytor i våra städer i stället för att silas genom bevuxen mark, har först nyligen börjat bekymra myndigheterna. Det är vanligt att mängden vatten som når reningsverket är dubbelt – eller mer - mot vad som levereras ut till konsumenterna. Den redovisade föroreningshalten från konsumenterna halveras därigenom.

Vi vill referera till slutsatsen i en redovisning av analyser från Norra Länkens avsättningsmagasin i Stockholm: ”J*ämfört med inkommande avloppsvatten till Henriksdals reningsverk innehåller dagvattnet högre halter av de ämnen som anses vara trafikrelaterade dvs. bly, kadmium, koppar, krom, nickel och zink. Avloppsvattnet innehåller högre halter av syreförbrukande ämnen, totalkväve och totalfosfor”.*

Att halten av fosfor och kväve är högre i inkommande avloppsvatten än i dagvattnet får väl anses väntat. Däremot besvaras inte frågan hur förhållandet är vid jämförelse med utgående avloppsvatten. Frågan är om dessa utsläpp av näringsämnen från dagvatten till våra sjöar och hav på rätt sätt medtagits i myndigheternas belastningsberäkningar.

Skall man jämföra systemen måste de beräknas på samma sätt. En stad med 500 000 invånare släpper således ut 500 000 x 0,42 kg = 210 ton fosfor i avloppsnätet från människors boende. Vill man ha 90 % rening så måste således c:a 189 ton omhändertas i reningsverket/reningsverken. För hela landet så innebär det att c:a 3400 ton enbart av fosfor skall omhändertas från reningsverken vid denna reningsgrad. (9 miljoner x 0,42 x 0,9).

Enligt ”Statistiknyhet från SCB och Naturvårdsverket 2018-04-03 9.30” är de inkommande fosformängderna till de kommunala reningsverken i Sverige 5546 och 5176 ton för åren 2016 resp. 2014. I denna siffra ingår dock även arbetsplatser och butiker, varför närvarograden kan anges till 100 % för dem som bor och arbetar i tätorten. Till detta kommer inpendlare som endast har 65 % närvaro knutet till sitt enskilda avlopp.

Bristerna i ledningssystemet är känt av myndigheterna. Detta beskrivs i ”Svenskt Vatten utveckling rapport 2014-01, Bräddning från ledningsnät. Åsa Bengtsson Sjörs”.[13] Under 60 talet började ledningsnätet byggas enligt duplikatprincipen, dvs. dagvattnet och avloppsvattnet skildes åt i två olika ledningsnät. Dessförinnan byggdes endast ett ledningsnät, vilket medförde stora flödesvariationer genom att stora mängder tillskottsvatten tillfördes avloppsvattenledningarna. 1978 övergav Naturvårdsverket det absoluta kravet på omläggning till duplikatsystem (Bäckman, 1984) och för äldre högexploaterade stadskärnor accepterades utjämning på de kombinerade avloppsnäten genom bräddning (Naturvårdsverket, 1993)”. På senare år har frågan väckts om att förbättra gamla avloppsnät, framför allt i de äldre större städerna vid vatten.

Städerna har numera slagits samman med kringliggande kommuner till vattenförbund. Kostnaderna för uppgradering är ofta i miljardklassen som fördelas till hela vattenförbundet. Uppgraderings-projekt finns i Malmö där VA Syds samtliga kunder får betala Malmö stads gamla miljösynd.
Hur många gamla fina städer är byggda på en miljöskuld?

[13] Svenskt Vatten utveckling rapport 2014-01, Bräddning från ledningsnät. Åsa Bengtsson Sjörs. http://vav.griffel.net/filer/SVU-rapport_2014-01.pdf

När lögn blir sanning.

Utredningen ”Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34) påstår på sidan 88 att ”små avlopp står för utsläpp av 200 ton fosfor per år av totalt 1330 ton av den av människan orsakade belastningen, det vill säga 15 % av de totala svenska fosforutsläppen från avlopp. Avloppsinspektörer får i sin utbildning lära sig att människor med enskilt avlopp förorenar våra vattendrag lika mycket, som de med kommunalt avlopp – trots att de bara utgör 10 % av befolkningen. Detta enkla argument använder man för att motivera enorma kostnader för landsbygden. Lögnen är antingen medveten eller omedveten. Den bygger på ett felaktigt underlag, som varje välutbildad inspektör borde genomskådat med en enkel rimlighetsbedömning: Hur kan 10 % av befolkningen ”skita ner” lika mycket som 90 %? Om båda systemen renade lika mycket, så skulle ju personer med enskilt avlopp bara stå för 10 %. Men vänder man på siffrorna och påstår att reningsverken har 90 % rening och de enskilda avloppen ingen rening alls – ja, då kan man ”bevisa” att de förorenar lika mycket.

De samlade reningsverken torde inte ha 90 % rening. Däremot torde de enskilda avloppen ha det när man tar hänsyn till markretentionen.

Utöver dessa ”kontrollerade” utsläpp från reningsverken, så förekommer även okontrollerade utsläpp, som vi vet ganska lite om. Dels är det problemet med ”bräddning”, dvs. det kommer så pass mycket vatten vid kraftigt regn, så där det saknas separata dagvattenledningar måste reningsverken släppa förbi orenat avloppsvatten för att klara situationen. Det är heller ingen hemlighet att det – särskilt i städer med gamla gjutjärnsledningar – uppkommer brott på ledningarna och avloppsvatten kommer orenat ut i marken. Brott på vattenledningar upptäcks snabbt p.g.a. tryckfall, men vem upptäcker ett brott på en icke trycksatt avloppsledning? Vi har anledning att tro att en mängd gamla ledningar i t.ex. Stockholm korsar Strömmen och Mälarens många vikar och att många av dessa läcker. Det uppges t.ex. att Göteborg har 250 mil avloppsledningar – många förlagda direkt vid – eller i havet. Vad vet man om deras kondition?

Vi har varit i kontakt med ett företag som sysslar med tryckprovning/läcksökning åt kommunerna. Vid läcksökning på gamla avloppsledningar visar det sig ofta att det inte går att få upp något tryck i ledningarna. Läckaget är så stort att man inte kan bygga upp något gastryck alls. Vi ställde frågan hur man ser på alla de ledningar som korsar vikar, bäckar och floder i våra städer.
”Ja, det är en ren WinWin- situation. En del avloppsvatten rinner ut och behöver således inte renas i reningsverket. En del sjövatten rinner in och spär ut avloppsvattnet, så att ingående vatten till reningsverket har en lägre koncentration av olika ämnen än det annars skulle haft”.

Visst kan även enskilda avloppsledningar gå sönder, men det händer inget annat än att infiltrationspunkten flyttas, såvida det inte är ett sjönära läge. Enskilda avloppsledningar är - till skillnad från djupt liggande ledningar i stadsmiljö med tillhörande trafikproblem – både enkla och billiga att byta.

Myndigheterna har således konstruerat ett enormt bedrägeri genom att med vilseledande sifferunderlag utpeka de små avloppen på landsbygden som miljöbovar. Därigenom har man tagit bort fokus från städernas påverkan och i stället tvingat ägare till de enskilda avloppen att göra ombyggnader för ett samlat belopp av minst 18 – 20 miljarder de närmsta åren. (SMED anger ”att åtminstone 180 000 små anläggningar saknar egentlig rening och därför är direkt olagliga”. Med en antagen investeringskostnad på 110 – 120 000:- per anläggning hamnar vi på dessa belopp. Vill man i stället anta att merparten skall tvångsanslutas i verksamhetsområden, så kan beloppet bli det dubbla).

Nedbrytningseffekten i de enskilda avloppen måste också framhållas. Forskning visar att t.ex. p-piller i urin påverkar fortplantningen hos fiskar och grodor.[14] Olika mediciner, hormoner, cytostatika, psykofarmaka och kemikalier, varav en del cancerframkallande t.ex. akrylamid, som spolas ut i det kommunala nätet når recipienten inom en eller två dagar. I det enskilda avloppet tar det månader eller år – ifall ämnet överhuvudtaget når fram innan nedbrytning skett. Och under inga omständigheter kontamineras enskilda avlopp med industriutsläpp.

Vi hävdar således att de enskilda avloppen med rening i mark är helt överlägsna de kommunala. De kommunala bör därför endast komma till användning när inte enskilda, lokala lösningar är möjliga.

- Ingen risk för bräddning. Mindre sårbara.
- Fosforreduktionen ofta lika bra eller bättre än i det kommunala.
- Läckage från ledningar ger inte så stora problem då ledningarna ligger mycket nära markytan.
- Reduktionen av smittämnen, läkemedel och andra kemikalierester är betydligt bättre än i kommunala verk.
- Inga punktutsläpp till ytvatten.
- Näringen återcirkuleras på plats istället för att belasta de större recipienterna.
- Lägre energiförbrukning och underhållskostnader.
- Fungerar utan el och kemikalietillsatser, som orsakar miljöbelastning någon annanstans.
- Väl fungerande vid såväl beredskap som katastrofer.
- Självövervakande – ev. driftstörning medför att anläggningen inte tar emot något nytt vatten och medför att fastighetsägaren måste åtgärda fel.
- Inget behov av regelbunden övervakning, underhåll eller återkommande avloppsinspektioner..

[14] Läkemedelsrester släpps direkt ut i naturen. https://www.svt.se/nyheter/inrikes/starka-lakemedel-slapps-rakt-ut-i-naturen-i-sverige?fbclid=IwAR1umpCPYMsHsXtZj26jkyQz4qrDvDX7xr5_nG6mA2jY6PvyjHWNifRgiTY

Återkommande obligatorisk avloppskontroll

I sin utredning ”Vägar till hållbara vattentjänster ” (SOU 2018:34) har A. Grönwall som bekant föreslagit krav på återkommande avloppskontroll vart 7:e år. Om detta införs, så blir det en lag, som således blir tvingande. Resultatet av denna kontroll skall skickas in till nämnden och det blir därför nämndens sak att eventuellt ställa åtgärdskrav med besiktningsprotokollet som underlag.

Vi menar att denna kontroll är helt onödig. Om vi håller oss till den traditionella lösningen med slamavskiljning + stenkista, eller versionen med infiltrationsbädd, så kan inget hända som behöver föranleda inspektion.

Har avloppet en gång godkänts med hänsyn till förhållandena på plats (avstånd till vattendrag, markförhållanden, avstånd till berggrund etc.) så sker inget som kan påverka detta ursprungliga beslut. Om infiltrationen blir igensatt då märker fastighetsägaren detta genom stopp i det egna avloppet. Detta måste vara fastighetsägarens ansvar likaväl som att rensa takrännor eller göra om dräneringen om han/hon får fuktproblem i källaren. Detta är inget som myndigheten skall lägga sig i. För den omgivande marken innebär en igensatt filterbädd att än mindre föroreningar tar sig igenom.

Möjligen kan det vara motiverat i strandnära lägen utan markretention. Men återigen – varför ständigt detta kontrollsamhälle? Om en fastighetsägare installerat särskild fosforavskiljning, så bör man väl kunna förlita sig på att han/hon också ser till att den fungerar. Och om den inte fungerar – det värsta som kan hända är att fosfor motsvarande en påse Algomin sköljs ut i vattnet.

Avloppsinspektörer, som vill visa sig duktiga, nöjer sig inte med en markbädd utan kan kräva olika typer av minireningsverk. I samband med godkännandet kräver man då att anläggningen skall kontrolleras och servas minst en gång per år av person eller företag med kompetens för minireningsverket i fråga. Årliga analyser av fosfor och BOD7 skall göras och rapporteras in. Detta är ”Bingo” för det företag som lyckas få ett underhållsfritt avlopp med markrening ersatt av sin krävande produkt. Utöver själva leveransen kan man således glädja sig åt årliga konkurrensbefriade serviceintäkter. Vem mer än de själva vågar göra anspråk på att ha kompetens avseende deras unika produkt?

Miljöbalkens regler om egenkontroll riktar sig mot ”verksamhetsutövare”. Enligt Wikipedia är ”Verksamhet” den rörelse som en näringsidkare bedriver. Även på denna punkt försöker HaV att påstå att vanliga fastighetsägare skall betraktas som verksamhetsutövare/näringsidkare enligt Miljöbalken. Detta trots att denna skrevs med inriktning på företag flera år innan HaV bildades.

Beredskapsperspektivet.

Vårt samhälle har blivit alltmer sårbart. Allt som centraliserats och gjorts om till stordrift är beroende av elektricitet. Hur många dieseldrivna elaggregat finns det ute i kommunerna som kan se till att vattenförsörjning och avloppsverk fungerar i en krissituation? Den som har en egen brunn på tomten kan fortfarande pumpa upp vatten med en handpump, ta en hink med vatten och hälla i WC-stolen. Avloppssystemet fungerar precis som vanligt. Kan någon förstå varför man vill förstöra denna trygghet för folk på landsbygden genom att skapa s.k. verksamhetsområden och tvinga människor att ansluta sig till det kommunala nätet? Inte heller fungerar ett avlopp som kräver elektricitet för att pumpas till högre höjd och en där befintlig infiltrationsbädd.

I samband med stormen Gudrun var stora delar av södra Sveriges landsbygd strömlöst upp till en månad. Möjlighet till vedeldning, egen brunn och avloppssystem med självfall till slambrunn och stenkista gjorde att människor fortfarande kunde bo kvar, tvätta sig och använda toaletten.

Det har spekulerats i att ett kommande krig kommer att utkämpas genom sabotage av elförsörjning, datakommunikation och vattenförsörjning. Kan man göra en hel befolkning försvarslös genom bakterier i det kommunala vattnet, så behöver man inte döda dem eller bomba sönder all infrastruktur. En svår diarré räcker. Varje enskild brunn kommer då att vara guld värd.

Betänkande:

Avsikten med denna argumentationssammanställning var ursprungligen enbart att stärka enskilda fastighetsägares rätt. Men även vi – som organisation – vill naturligtvis ha levande sjöar, hav och ett bra grundvatten. Projektet har därför svällt och vi vill lyfta fram brister i lagstiftning, rättsosäker myndighetshantering, bristande rimlighetsbedömningar, felaktiga belastningsberäkningar, hänsyn till samhällsberedskap etc.

Regeringen beslutade den 11 maj 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunernas skyldighet att ordna vattentjänster och frågor om små avlopp. En utgångspunkt för utredningen skulle vara att det skall vara enkelt för enskilda fastighetsägare att göra rätt utifrån de lokala förutsättningarna. Utredningen kom att benämnas ”Vägar till hållbara vattentjänster” SOU 2018:34.

Vi kan notera att utredningen grovt har misslyckats att ”göra det enkelt och rätt” för de enskilda fastighetsägarna. Vi kan samtidigt konstatera att Hav- och vattenmyndighetens uppgift att ”arbeta för hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav” inte är möjlig med hänsyn till HaV:s begränsade befogenheter att endast ge tillsynsvägledning i frågor om enskilda avlopp. Detta har resulterat i en felaktig beskrivning av vad som behöver göras för att nå miljömålen.

Vi föreslår därför att Regeringen tillsätter en helt ny utredning, ledd av Naturvårdsverket och med uppgift att beräkna och värdera samtlig påverkan på våra vattendrag. Således jordbruk, skogsbruk, kommunala reningsverk, dagvattenledningar, enskilda avlopp etc. Nya allmänna råd bör tas fram, som beaktar regionala skillnader i Sverige och där ribbor för miljöskydd sätts, som paras med ekonomisk rimlighet och framtidens behov av resurshushållning (cirkulär ekonomi) och beredskap.

Vädjan.

Föreningen VA i tiden har hittills endast haft möjligheten till ett remissyttrande hos Hav- och vattenmyndigheten och då genom ”*Förslag till vägledning kring vattenskydd* ”. Däremot har VA i tiden inte erbjudits möjlighet att påverka Havs- och vattenmyndighetens råd och anvisningar, gällande små avlopp. Vi försöker, men har tyvärr mycket små möjligheter att påverka de bedömningar, som enskilda inspektörer gör. Vi har kontakt med några riksdagsmän i förhoppning att dessa tar upp frågan om myndigheternas övergrepp på fastighetsägare med enskilda avlopp. Men dessa kvarnar maler långsamt.

Vår förhoppning står i stället till Miljö- och hälsoskyddsnämnderna i våra 290 kommuner. Dessa nämnder utgör en egen myndighet på det kommunala planet med rätt att ta till sig – eller förkasta – olika typer av argument. Rätt att döma eller fria. Beslutet från den lokala Miljö- och hälsoskyddsnämnden är helt avgörande för hur det slutgiltiga beslutet blir – oavsett hur långt det överklagas.

Vi vädjar därför till alla lokala miljö- och hälsoskyddsnämnder att ta till sig denna argumentationssammanställning.

Vi vänder oss också till Riksdagen och till Miljödepartementet. Vi har med vår sammanställning försökt visa på det orimliga i att de c:a 10% av Sveriges befolkning, som har enskilt avlopp skall pekas ut som stora förorenare av våra hav och sjöar. Vi vädjar därför att det omedelbart införs ett stopp av inventering och krav mot enskilda fastighetsägare i väntan på att myndigheterna arbetar fram nya riktlinjer där markretentionen beaktas.

Till sist vädjar vi till envar som läser denna sammanställning: Stöd oss genom att anmäla dig som medlem till www.*foreningen.va-i-tiden.se* eller betala in en valfri summa till BG 5436-1621.

Referenser:

Tryckta källor:

Philip H., Maunoir S., Rambaud A. Philippi L. S., Septic tank sludges. Accumlation rate and biochemical characteristics, Water Science and Technology Design and Operation of Small Wastewater Treatment Plants Proceedings of the 2nd International Conference on Design and Operation of Small Wastewater Treatment Plants Jun 28-30 1993 v 28 n 10 1993 Trondheim p 57-64, ISSN 0273-1223 OBS. Ej sökbar på nätet.

Tidningsartikel: Diken fungerar lika bra som våtmarker. http://greppa.nu/arkiv/nyhetsarkiv/2019-05-24-diken-fungerar-lika-bra-som-vatmarker.html
Artikeln bygger på en tjeckisk studie, sid 97 – 103.
https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0925857418301174

Internetbaserade / Ej tryckta källor:

Rapport: Ridderstolpe Peter. WRS, Hylander Lars. SLU och Eriksson Björn. VA-guiden 2018.
https://vaguiden.se/wp-content/uploads/2017/11/RetentionimarkWRSVAG180507.pdf

JTI-rapport 41 Erfarenheter och kunskapsläge vid tömning av slamavskiljare. Institutet för jordbruks- och miljöteknik 2008. Eveborn David. Barky Andras. Norén Agneta. Palm Ola.
http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:959392/FULLTEXT01.pdf

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund http://www.smohf.se/wp-content/uploads/2017/04/%C3%84rende-7-taxa-milj%C3%B6balken-2020.pdf

Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanordningar för hushålls-spillvatten.
https://www.havochvatten.se/download/18.1d58828a15f50337fd4466c4/1509021275331/HVMFS-2016-17-ev.pdf

Tidsbegränsade tillstånd. http://www.vattenavloppkretslopp.se/tidsbegransa-tillstand-ett-satt-att-sakra-uppfoljningen-av-sma-avlopp/

https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/utslapp/utslapp-till-vatten-och-slamproduktion--kommunala-reningsverk-skogsindustri-samt-viss-ovrig-industri/pong/statistiknyhet/utslapp-till-vatten-och-slamproduktion-2016/

Svenskt Vatten utveckling rapport 2014-01, Bräddning från ledningsnät. Åsa Bengtsson Sjörs.
http://vav.griffel.net/filer/SVU-rapport_2014-01.pdf

Scope Newsletter January 2006:
https://phosphorusplatform.eu/images/download/ScopeNewsletter63.pdf

Vänersborgs Tingsrätt, Mark o miljödomstolen, Mål nr. M 220-19. Dom 2019-06-27
file:///C:/Users/DELLKU~1/AppData/Local/Temp/Vänersborgs%20TR%20M%20220-19%20Dom%202019-06-27-2.pdf

Läkemedelsrester släpps direkt ut i naturen. https://www.svt.se/nyheter/inrikes/starka-lakemedel-slapps-rakt-ut-i-naturen-i-sverige?fbclid=IwAR1umpCPYMsHsXtZj26jkyQz4qrDvDX7xr5_nG6mA2jY6PvyjHWNifRgiTY